

Samyutta Nikaya

Mahavagga Pali

Ahara Sutta

1. ආහාරසුත්තං

232. සාවත්ථිනිදානං. “පඤ්චන්තඤ්ච,
හික්ඛවෙ, නීවරණානං සත්තන්තඤ්ච
බොජ්ඣංචිගානං ආහාරඤ්ච අනාහාරඤ්ච
දෙසෙස්සාමි; තං සුඤාථ. කො ච, හික්ඛවෙ,
ආහාරො අනුප්පන්තස්ස චා කාමච්ඡන්දස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස චා කාමච්ඡන්දස්ස
හියොහාවාය වෙපුල්ලාය? අත්ථි, හික්ඛවෙ,
සුහනිමිත්තං. තත්ථ

අයොනිසොමනසිකාරබ්භුලීකාරො –
අයමාහාරො අනුප්පන්තස්ස චා
කාමච්ඡන්දස්ස උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස චා
කාමච්ඡන්දස්ස හියොහාවාය වෙපුල්ලාය.

“කො ච, හික්ඛවෙ, ආහාරො
අනුප්පන්තස්ස චා බ්‍යාපාදස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස චා බ්‍යාපාදස්ස හියොහාවාය
වෙපුල්ලාය? අත්ථි, හික්ඛවෙ, පට්ඨනිමිත්තං.
තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරබ්භුලීකාරො –
අයමාහාරො අනුප්පන්තස්ස චා බ්‍යාපාදස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස චා බ්‍යාපාදස්ස
හියොහාවාය වෙපුල්ලාය.

“කො ව, හික්බවෙ, ආභාරො
අනුප්පන්තස්ස වා ටීනමිද්ධස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා ටීනමිද්ධස්ස හියොභාවාය
වෙපුල්ලාය? අත්ථි, හික්බවෙ, අරති තන්දි
විජම්හිතා හත්තසම්මදො වෙනසො ව
ලීනත්තං. තත්ථ

අයොනියොමනසිකාරබ්භුලීකාරො –
අයමාභාරො අනුප්පන්තස්ස වා ටීනමිද්ධස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා ටීනමිද්ධස්ස
හියොභාවාය වෙපුල්ලාය.

“කො ව, හික්බවෙ, ආභාරො
අනුප්පන්තස්ස වා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස හියොභාවාය
වෙපුල්ලාය? අත්ථි, හික්බවෙ, වෙනසො
අවුපසමො. තත්ථ

අයොනියොමනසිකාරබ්භුලීකාරො –
අයමාභාරො අනුප්පන්තස්ස වා
උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස
වා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස හියොභාවාය
වෙපුල්ලාය.

“කො ව, හික්බවෙ, ආහාරො අනුප්පන්තාය වා විවිකිච්ඡාය උප්පාදාය, උප්පන්තාය වා විවිකිච්ඡාය හියොහාවාය වෙපුල්ලාය? අත්ථී, හික්බවෙ, විවිකිච්ඡාට්ඨානීයා ධම්මා. තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරබ්බුලීකාරො – අයමාහාරො අනුප්පන්තාය වා විවිකිච්ඡාය උප්පාදාය, උප්පන්තාය වා විවිකිච්ඡාය හියොහාවාය වෙපුල්ලාය.

“කො ව, හික්බවෙ, ආහාරො අනුප්පන්තස්ස වා සතිසම්බොජ්ඣකිච්ඡාය උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා සතිසම්බොජ්ඣකිච්ඡාය භාවනාය පාරිපුරියා? අත්ථී, හික්බවෙ, සතිසම්බොජ්ඣකිච්ඡාට්ඨානීයා ධම්මා. තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබ්බුලීකාරො – අයමාහාරො අනුප්පන්තස්ස වා සතිසම්බොජ්ඣකිච්ඡාය උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා සතිසම්බොජ්ඣකිච්ඡාය භාවනාය පාරිපුරියා.

“කො ව, හික්බවෙ, ආහාරො අනුප්පන්තස්ස වා ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකිච්ඡාය උප්පාදාය,

උප්පත්තස්ස වා
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣක්ඛිගස්ස භාවනාය
පාරිපූරියා? අත්ථී, හික්ඛවෙ, කුසලාකුසලා
ධම්මා සාවජ්ජානවජ්ජා ධම්මා හීනපණ්ණිකා
ධම්මා කණ්හසුක්කසප්පට්ඨාගා ධම්මා. තත්ථ
යොනියොමනසිකාරබ්භුලීකාරො –
අයමාහාරො අනුප්පත්තස්ස වා
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣක්ඛිගස්ස උප්පාදාය,
උප්පත්තස්ස වා
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣක්ඛිගස්ස භාවනාය
පාරිපූරියා.

“කො ව, හික්ඛවෙ, ආහාරො
අනුප්පත්තස්ස වා වීරියසම්බොජ්ඣක්ඛිගස්ස
උප්පාදාය, උප්පත්තස්ස වා
වීරියසම්බොජ්ඣක්ඛිගස්ස භාවනාය පාරිපූරියා?
අත්ථී, හික්ඛවෙ, ආරම්භධාතු නික්කමධාතු
පරක්කමධාතු. තත්ථ
යොනියොමනසිකාරබ්භුලීකාරො –
අයමාහාරො අනුප්පත්තස්ස වා
වීරියසම්බොජ්ඣක්ඛිගස්ස උප්පාදාය,
උප්පත්තස්ස වා වීරියසම්බොජ්ඣක්ඛිගස්ස
භාවනාය පාරිපූරියා.

“කො ව, හික්බවෙ, ආහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා පිතිසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
පිතිසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස භාවනාය පාරිපුරියා?
අත්ථි, හික්බවෙ, පිතිසම්බොජ්ඣකච්චගට්ඨානියා
ධම්මා. තත්ථ

යොනියොමනසිකාරබ්භුලීකාරො –
අයමාහාරො අනුප්පන්තස්ස වා
පිතිසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා පිතිසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස
භාවනාය පාරිපුරියා.

“කො ව, හික්බවෙ, ආහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස භාවනාය
පාරිපුරියා? අත්ථි, හික්බවෙ, කායප්පස්සද්ධි
චිත්තප්පස්සද්ධි. තත්ථ

යොනියොමනසිකාරබ්භුලීකාරො –
අයමාහාරො අනුප්පන්තස්ස වා
පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස
භාවනාය පාරිපුරියා.

“කො ව, හික්බවෙ, ආහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා සමාධිසම්බොජ්ඣකච්ඡගස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
සමාධිසම්බොජ්ඣකච්ඡගස්ස භාවනාය පාරිපුරියා?
අත්ථි, හික්බවෙ, සමථනිමිත්තං
අබ්බග්ගනිමිත්තං. තත්ථ
යොනිසොමනසිකාරබ්භුලීකාරො –
අයමාහාරො අනුප්පන්තස්ස වා
සමාධිසම්බොජ්ඣකච්ඡගස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා සමාධිසම්බොජ්ඣකච්ඡගස්ස
භාවනාය පාරිපුරියා.

“කො ව, හික්බවෙ, ආහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකච්ඡගස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකච්ඡගස්ස
භාවනාය පාරිපුරියා? අත්ථි, හික්බවෙ,
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකච්ඡගට්ඨානියා ධම්මා.
තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබ්භුලීකාරො –
අයමාහාරො අනුප්පන්තස්ස වා
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකච්ඡගස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකච්ඡගස්ස
භාවනාය පාරිපුරියා.

“කො ව, හික්බවෙ, අනාභාරො
අනුප්පන්තස්ස වා කාමච්ඡන්දස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා කාමච්ඡන්දස්ස
හියොභාවාය වෙපුල්ලාය? අත්ථි, හික්බවෙ,
අසුහනිමිත්තං. තත්ථ
යොනිසොමනසිකාරඛ්භුලීකාරො –
අයමනාභාරො අනුප්පන්තස්ස වා
කාමච්ඡන්දස්ස උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
කාමච්ඡන්දස්ස හියොභාවාය වෙපුල්ලාය.

“කො ව, හික්බවෙ, අනාභාරො
අනුප්පන්තස්ස වා ඛ්‍යාපාදස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා ඛ්‍යාපාදස්ස හියොභාවාය
වෙපුල්ලාය? අත්ථි, හික්බවෙ,
මෙත්තාවෙතොවිමුත්ති. තත්ථ
යොනිසොමනසිකාරඛ්භුලීකාරො –
අයමනාභාරො අනුප්පන්තස්ස වා ඛ්‍යාපාදස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා ඛ්‍යාපාදස්ස
හියොභාවාය වෙපුල්ලාය.

“කො ව, හික්බවෙ, අනාභාරො
අනුප්පන්තස්ස වා ටීනමිද්ධස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා ටීනමිද්ධස්ස හියොභාවාය
වෙපුල්ලාය? අත්ථි, හික්බවෙ, ආරම්භධාතු

නික්කමධාතු පරක්කමධාතු. තත්ථ
යොනියොමනසිකාරඛ්භුලීකාරො –
අයමනාහාරො අනුප්පන්තස්ස වා ටීනමිද්ධස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා ටීනමිද්ධස්ස
නියොයාහාවාය වෙපුල්ලාය.

“කො ව, හික්ඛවෙ, අනාහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස නියොයාහාවාය
වෙපුල්ලාය? අත්ථී, හික්ඛවෙ, වෙනසො
වුපසමො. තත්ථ

යොනියොමනසිකාරඛ්භුලීකාරො –
අයමනාහාරො අනුප්පන්තස්ස වා
උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස
වා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස නියොයාහාවාය
වෙපුල්ලාය.

“කො ව, හික්ඛවෙ, අනාහාරො
අනුප්පන්තාය වා විචිකිච්ඡාය උප්පාදාය,
උප්පන්තාය වා විචිකිච්ඡාය නියොයාහාවාය
වෙපුල්ලාය? අත්ථී, හික්ඛවෙ, කුසලාකුසලා
ධම්මා සාවජ්ජානවජ්ජා ධම්මා නීනපණ්ණිකා
ධම්මා කණ්හසුක්කසප්පට්ඨාගා ධම්මා. තත්ථ

යොනිසොමනසිකාරබ්‍රලීකාරො –
අයමනාහාරො අනුප්පන්තාය වා විවිකිච්ඡාය
උප්පාදාය, උප්පන්තාය වා විවිකිච්ඡාය
හියොහාවාය වෙපුල්ලාය.

“කො ව, හික්ඛවෙ, අනාහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා සතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
සතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය පාරිපුරියා?
අත්ථී, හික්ඛවෙ, සතිසම්බොජ්ඣකඛිගට්ඨානීයා
ධම්මා. තත්ථ අමනසිකාරබ්‍රලීකාරො –
අයමනාහාරො අනුප්පන්තස්ස වා
සතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා සතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
භාවනාය පාරිපුරියා.

“කො ව, හික්ඛවෙ, අනාහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා
ධම්මවිච්චයසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා
ධම්මවිච්චයසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය
පාරිපුරියා? අත්ථී, හික්ඛවෙ, කුසලාකුසලා
ධම්මා සාවජ්ජානවජ්ජා ධම්මා හීනපණීතා
ධම්මා කණ්හසුක්කසප්පට්ඨාගා ධම්මා. තත්ථ

අමනසිකාරබහුලීකාරො – අයමනාහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය
පාරිපුරියා.

“කො ව, භික්ඛවෙ, අනාහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා වීරියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
වීරියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය පාරිපුරියා?
අත්ථී, භික්ඛවෙ, ආරම්භධාතු නික්කමධාතු
පරක්කමධාතු. තත්ථ අමනසිකාරබහුලීකාරො
– අයමනාහාරො අනුප්පන්තස්ස වා
වීරියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා වීරියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
භාවනාය පාරිපුරියා.

“කො ව, භික්ඛවෙ, අනාහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා ජීනිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
ජීනිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය පාරිපුරියා?
අත්ථී, භික්ඛවෙ, ජීනිසම්බොජ්ඣකඛිගට්ඨානීයා
ධම්මා. තත්ථ අමනසිකාරබහුලීකාරො –

අයමනාහාරො අනුප්පන්තස්ස වා
පිතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා පිතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
භාවනාය පාරිපුරියා.

“කො ව, හික්ඛවෙ, අනාහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය
පාරිපුරියා? අත්ථී, හික්ඛවෙ, කායප්පස්සද්ධි
චිත්තප්පස්සද්ධි. තත්ථ
අමනසිකාරබහුලීකාරො – අයමනාහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය
පාරිපුරියා.

“කො ව, හික්ඛවෙ, අනාහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා සමාධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
සමාධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය පාරිපුරියා?
අත්ථී, හික්ඛවෙ, සමථනිමිත්තං
අබ්‍යංගනිමිත්තං. තත්ථ
අමනසිකාරබහුලීකාරො – අයමනාහාරො

අනුප්පන්තස්ස වා සමාධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය, උප්පන්තස්ස වා
සමාධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය පාරිපුරියා.

“කො ව, භික්ඛවෙ, අනාහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
භාවනාය පාරිපුරියා? අත්ථි, භික්ඛවෙ,
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඛිගට්ඨානියා ධම්මා.
කත්ථ අමනසිකාරඛ්භුලීකාරො –
අයමනාහාරො අනුප්පන්තස්ස වා
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය,
උප්පන්තස්ස වා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
භාවනාය පාරිපුරියා” ති.

Atthakatha

1. ආහාරසුත්තවග්ගො

232. ඡට්ඨවග්ගස්ස පටිමෙ අයමාහාරො
 අනුප්පන්තස්ස වා සතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
 උප්පාදායාතිආදීසු අයං පුරිමනයතො
 විසෙසො. න කෙවලඤ්ඡි
 සතිසම්බොජ්ඣකඛිගාදීනං එතෙ
 චුත්තප්පකාරාව උප්පාදාය, උප්පන්තානං වා
 භාවනාය පාරිපුරියා පච්චයා හොත්ති,
 අඤ්ඤෙ පන එවං වෙදිතබ්බා. අපරෙපි හි
 චත්තාරො ධම්මා සතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
 උප්පාදාය සංවත්තන්ති සතිසම්පජ්ඤ්ඤං
 මුට්ඨස්සතිපුග්ගලපරිවජ්ජනතා
 උපට්ඨිතස්සතිපුග්ගලසෙවනතා
 තදධිමුත්තතාති. අභික්කන්තාදීසු හි සත්තසු
 යානෙසු සතිසම්පජ්ඤ්ඤන,
 හත්තනික්ඛිත්තකාකසදිසෙ
 මුට්ඨස්සතිපුග්ගලෙ පරිවජ්ජනෙන,
 තිස්සදත්තත්ථෙරඅභයත්ථෙරාදිසදිසෙ
 උපට්ඨිතස්සතිපුග්ගලෙ සෙවනෙන,
 යානනිසජ්ජාදීසු සතිසමුට්ඨාපනත්ථං
 නින්තපොඤ්ඤපබ්භාරචිත්තතාය ව
 සතිසම්බොජ්ඣකඛිගො උප්පජ්ජති. එවං චතුහි

කාරණෙහි උප්පන්නස්ස පනස්ස
අරහත්තමග්ගෙන භාවනාපාරිපූරී හොති.

සත්ත ධම්මා ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය සංවත්තන්ති - පරිපූච්ඡකතා
චත්ථුච්ඡදකිරියා ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනා
දුප්පඤ්ඤපුග්ගලපරිවජ්ජනා
පඤ්ඤචත්තපුග්ගලසෙවනා
ගම්හීරඤ්ඤාණුවරියපච්චවෙක්ඛණා
තදධිමුත්තතාති. තත්ථ පරිපූච්ඡකතාති
බන්ධධාතුආයතනඉන්ද්‍රියබලබොජ්ඣකඛිගමග්
ගඛිගකුඛානඛිගසමථවිපස්සනානං
අත්ථසන්තිස්සිතපරිපූච්ඡාබහුලතා.

චත්ථුච්ඡදකිරියාති අජ්ඣකත්තිකබාහිරානං
චත්ථුනං විසදභාවකරණං. යදා නිස්ස
කෙසනබලොමානි දීඝානි හොන්ති, සරීරං වා
උස්සන්තදොසඤ්ඤවෙච සෙදමලමක්ඛිතඤ්ඤව,
තදා අජ්ඣකත්තිකචත්ථු අවිසදං හොති
අපරිසුද්ධං. යදා පන වීචරං ජිණ්ණං කිලිට්ඨං
දුග්ගන්ධං හොති, සෙනාසනං වා උක්ලාපං,
තදා බාහිරචත්ථු අවිසදං හොති අපරිසුද්ධං.
තස්මා කෙසාදිඡෙදනෙන
උද්ධංවිරෙචනඅධොවිරෙචනාදීහි

සරීරසල්ලභ්‍රකභාවකරණෙන

උච්ඡාදනනභාපනෙන ච අජ්ඣත්තිකචත්ථු
විසදං කාතබ්බං.

සුවිකම්මධොවනරජනපරිහණ්ඩකරණාදීහි
බාහිරචත්ථු විසදං කාතබ්බං. එතස්මිඤ්ඤි

අජ්ඣත්තිකබාහිරෙ චත්ථුමිහි අවිසදෙ

උප්පන්තෙසු චිත්තචෙතසිකෙසු ඤාණම්පි

අවිසදං අපරිසුද්ධං හොති අපරිසුද්ධානි

දීපකපල්ලකචට්ටිතෙලානි නිස්සාය

උප්පන්තදීපසිඛාය ඔභාසො විය. විසදෙ පන

අජ්ඣත්තිකබාහිරෙ චත්ථුමිහි උප්පන්තෙසු

චිත්තචෙතසිකෙසු ඤාණම්පි විසදං හොති

පරිසුද්ධානි දීපකපල්ලකචට්ටිතෙලානි

නිස්සාය උප්පන්තදීපසිඛාය ඔභාසො විය.

තෙන චුත්තං – “චත්ථුවිසදකිරියා

ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකචගස්ස උප්පාදාය

සංචත්තති” ති.

ඉන්ද්‍රියසමත්තපට්පාදනා නාම සද්ධාදීනං

ඉන්ද්‍රියානං සමභාවකරණං. සචෙ හිස්ස

සද්ධිත්තද්‍රියං බලවං හොති, ඉතරානි මත්ඤානි,

තතො වීරිසිත්තද්‍රියං පග්ගහකිච්චං, සතිත්තද්‍රියං

උපට්ඨානකිච්චං, සමාධිත්තද්‍රියං

අවික්ඛෙපකිච්චං, පඤ්ඤිත්තද්‍රියං දස්සනකිච්චං

කාතුං න සක්කොති. තස්මා තං
ධම්මසභාවපච්චවෙක්ඛණෙන වා, යථා වා
මනසිකරොතො බලවං ජාතං, තථා
අමනසිකරණෙන භාපෙතබ්බං.
චක්කලිත්ථෙරචත්ථු චෙත්ථ නිදස්සනං. සචෙ
පන වීරිසින්ද්‍රියං බලවං හොති, අථ නෙච
සද්ධින්ද්‍රියං අධිමොක්ඛකිච්චං කාතුං
සක්කොති, න ඉතරානි ඉතරකිච්චහෙදං.
තස්මා තං පස්සද්ධාදිභාවනාය භාපෙතබ්බං.
තත්ථාපි සොණත්ථෙරස්ස චත්ථු දස්සෙතබ්බං.
ඵචං සෙසසුභි ඵකස්ස බලවභාවෙ සති
ඉතරෙසං අත්තනො කිච්චෙසු අසමත්ථතා
වෙදිතබ්බා.

විසෙසතො පනෙත්ථ සද්ධාපඤ්ඤානං
සමාධිවීරියානඤ්ච සමතං පසංසන්ති.
බලවසද්ධො හි මන්දපඤ්ඤො මුඛප්පසන්තො
හොති, අචත්ථුස්මිං පසිදති. බලවපඤ්ඤො පන
මන්දසද්ධො කෙරාටිකපක්ඛං භජති,
හෙසජ්ජසමුට්ඨිතො විය රොගො අතෙකිච්චෙඡා
හොති. විත්තුප්පාදමත්තෙනෙච කුසලං
හොතීති අතිධාවිත්ථා දානාදීනි අකරොත්තො
නිරයෙ උප්පජ්ජති. උභින්නං සමතාය
චත්ථුස්මිංයෙච පසිදති. බලවසමාධිං පන

මන්දවීරියං සමාධිස්ස කොසජ්ජපක්ඛත්තා
කොසජ්ජං අභිභවති. බලවවීරියං මන්දසමාධිං
වීරියස්ස උද්ධච්චපක්ඛත්තා උද්ධච්චං
අභිභවති. සමාධි පන වීරියෙන සංයොජ්ජතො
කොසජ්ජෙ පතිතුං න ලහති, වීරියං සමාධිනා
සංයොජ්ජතං උද්ධච්චෙව පතිතුං න ලහති. තස්මා
තදුභයං සමං කාතබ්බං. උභයසමතාය හි
අජ්ජනා හොති.

අපි ච සමාධිකම්මිකස්ස බලවතීපි සද්ධා
වට්ටති. එවං සද්දහන්තො ඔකජ්ජෙත්තො
අජ්ජනං පාපුණ්ණස්සති. සමාධිපඤ්ඤාසු පන
සමාධිකම්මිකස්ස එකග්ගතා බලවතී වට්ටති.
එවඤ්ඤි සො අජ්ජනං පාපුණාති.
විපස්සනාකම්මිකස්ස පඤ්ඤා බලවතී වට්ටති.
එවඤ්ඤි සො ලක්ඛණපට්ඨෙධං පාපුණාති.
උභින්නං පන සමතායපි අජ්ජනා හොතියෙව.
සති පන සබ්බත්ථ බලවතී වට්ටති. සති හි
චිත්තං උද්ධච්චපක්ඛිකානං
සද්ධාවීරියපඤ්ඤානං වසෙන
උද්ධච්චපාතතො, කොසජ්ජපක්ඛිකෙන ච
සමාධිනා කොසජ්ජපාතතො රක්ඛති. තස්මා
සා ලොණධුපනං විය සබ්බබ්බාඤ්ජනෙසු,
සබ්බකම්මිකඅමච්චො විය ච

සබ්බරාජකීව්වෙසු සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතබ්බා.
තෙනාහ ‘සති ව පන සබ්බත්ථිකා වුත්තා
හගවතා. කිං කාරණා? චිත්තඤ්ඨි
සතිපට්ඨරණං, ආරක්ඛපච්චුපට්ඨානා ව සති,
න චිතා සතියා චිත්තස්ස පග්ගහනිග්ගහො
හොති’ ති.

දුප්පඤ්ඤපුග්ගලපරිවජ්ජනා නාම
බන්ධාදිහෙදෙ අනොගාල්භපඤ්ඤානං
දුම්මෙධපුග්ගලානං ආරකා පරිවජ්ජනං.
පඤ්ඤවත්තපුග්ගලසෙවනා නාම
සමපඤ්ඤාසලක්ඛණපරිග්ගාහිකාය

උදයබ්බයපඤ්ඤාය
සමන්තාගතපුග්ගලසෙවනා.
ගම්භීරඤාණවරියපච්චවෙක්ඛණා නාම
ගම්භීරෙසු බන්ධාදීසු පවත්තාය
ගම්භීරපඤ්ඤාය පහෙදපච්චවෙක්ඛණා.
තදධිමුත්තතා නාම යානනිසජ්ජාදීසු
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛිගසමුට්ඨාපනත්ථං.
නිත්තපොණපබ්භාරචිත්තතා. එවං
උප්පත්තස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන
භාවනාපාරිපුරී හොති.

එකාදස ධම්මා වීරියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය සංවත්තන්ති –
අපායභයපච්චවෙක්ඛණතා,
ආනිසංසදස්සාවිතා,
ගමනවීථිපච්චවෙක්ඛණතා,
පිණ්ඩපාතාපවායනතා,
දායජ්ජමභක්තපච්චවෙක්ඛණතා,
සත්ථුමභක්තපච්චවෙක්ඛණතා,
ජාතිමභක්තපච්චවෙක්ඛණතා,
සබ්බමචාරිමභක්තපච්චවෙක්ඛණතා,
කුසිතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා,
ආරද්ධවීරියපුග්ගලසෙවනතා, තදධිමුත්තතාති.

තත්ථ “නිරයෙසු
පඤ්චවිධබන්ධනකම්මකාරණතො පට්ඨාය
මහාදුක්ඛං අනුභවනකාලෙපි,
තිරච්ඡානයොනියං ජාලබ්පනකුමීනාදීහි
ගහිතකාලෙපි,
පාජනකණ්ටකාදිජ්ජහාරතුත්තස්ස පන
සකට්ඨනනාදිකාලෙපි, පෙත්තිවිසයෙ
අනෙකානිපි වස්සසහස්සානි එකං
බුද්ධන්තරම්පි බුජ්ජිපාසාහි ආතුරීභූතකාලෙපි,
කාලකඤ්චිකඅසුරෙසු
සට්ඨිහත්ථ අසිතිහත්ථජ්ජමාණෙන

අට්ඨවම්මක්තෙනොව අත්තභාවෙන
වාතාතපාදිදුක්ඛානුභවනකාලෙපි න සක්කා
වීරියසම්බොජ්ඣ්ඤාං උප්පාදෙතුං. අයමෙව
තෙ භික්ඛු කාලො”ති එවං අපායභයං
පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි වීරියසම්බොජ්ඣ්ඤාං
උප්පජ්ජති.

“න සක්කා කුසිතෙන
නවලොකුත්තරධම්මං ලද්ධං,
ආරද්ධවීරියෙනොව සක්කා අයමානිසංසො
වීරියස්සා”ති එවං ආනිසංසදස්සාවිනොපි
උප්පජ්ජති. “සබ්බඛුද්ධ-පච්චකඛුද්ධ-
මහාසාවකෙහෙව ගතමග්ගො තෙ
ගන්තබ්බො. සො ච න සක්කා කුසිතෙන
ගන්තු”න්ති එවං ගමනවීථිං
පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි උප්පජ්ජති.

“යෙ තං පිණ්ඩපාතාදීහි උපට්ඨහන්ති, ඉමෙ
තෙ මනුස්සා නොව ඤාතකා, න දාසකම්මකරා,
නාපි ‘තං නිස්සාය ජීවිස්සාමා’ති තෙ පණිකානි
පිණ්ඩපාතාදීනි දෙත්ති. අථ ඛො අත්තනො
කාරානං මහජ්ඣලතං පච්චාසිසමානා දෙත්ති.
සත්ථාරාපි “අයං ඉමෙ පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිත්වා
කායදළ්භිබ්බුලො සුඛං විහරිස්සති”ති න එවං

සම්පස්සතා තුය්හං පච්චයා අනුඤ්ඤාතා, අථ
 බො “අයං ඉමෙ පරිභුඤ්ජමානොව
 සමණධම්මං කත්වා වට්ටදුක්ඛතො
 මුච්චිස්සතී”ති තෙ පච්චයා අනුඤ්ඤාතා, සො
 දානි ත්වං කුසිතො විහරන්තො න තං පිණ්ඩං
 අපවායිස්සසි, ආරද්ධවීරියස්සෙව හි
 පිණ්ඩපාතාපවායනං නාම හොතී”ති එවං
 පිණ්ඩපාතාපවායනං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි
 උප්පජ්ජති මහාමිත්තත්ථෙරස්ස විය.

ථෙරො කිර කස්සකලෙණෙ නාම පට්චසති.
 තස්සෙව ගොචරගාමෙ එකා මහාඋපාසිකා
 ථෙරං පුත්තං කත්වා පට්චග්ගති. සා එකදිවසං
 අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තී ධිතරං ආහ – “අම්ම,
 අසුකස්මිං යානෙ පුරාණතණ්ඩුලා, අසුකස්මිං
 බීරං, අසුකස්මිං සජ්ජි, අසුකස්මිං ඵාණිතං, තච
 භාතිකස්ස අයාමිත්තස්ස ආගතකාලෙ භත්තං
 පච්චිත්වා බීරසජ්ජිඵාණිතෙහි සද්ධිං දෙහි,
 ත්වඤ්ච භුඤ්ජෙජ්ජාසී, අහං පන හියොසා
 පක්කං පාරිවාසිකභත්තං කඤ්ජියෙන
 භුත්තාමහී”ති. “දිවා කිං භුඤ්ජිස්සසි,
 අම්මා”ති? “සාකපණ්ණං පක්ඛිපිත්වා
 කණතණ්ඩුලෙහි අම්බිලයාගුං පච්චිත්වා ධ්වපෙහි,
 අම්මා”ති.

ඔරො වීවරං පාරුපිත්වා පත්තං
නීහරන්තොව තං සද්දං සුත්වා අත්තානං ඔවදී
“මහාඋපාසිකා කිර කඤ්ජියෙන
පාරිවාසිකහත්තං භුඤ්ජිත්වා දිවාපි
කණුපණුණම්බිලයාගුං භුඤ්ජිස්සති, තුය්හං
අත්ථාය පන පුරාණතණ්ඩුලාදීනි ආචික්ඛති,
තං නිස්සාය ඛො පනොසා නොව ඛෙත්තං න
වත්ථුං න හත්තං න වත්ථං පච්චාසිසති,
නිස්සො පන සම්පත්තියො පත්ථයමානා දෙනි,
ත්ථං එනිස්සා තා සම්පත්තියො දාතුං
සක්ඛිස්සසි, න සක්ඛිස්සසිති, අයං ඛො පන
පිණ්ඩපාතො තයා සරාගෙන සදොසෙන
සමොගෙන න සක්කා ගණ්හිතු”න්ති පත්තං
ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා ගණ්ඨිකං මුඤ්චිත්වා
නිවත්තිත්වා කස්සකලෙණමෙව ගන්ත්වා
පත්තං හෙට්ඨාමඤ්චෙව, වීවරං වීවරවංසෙ
යපෙත්වා “අරහත්තං අපාපුණිත්වා න
නික්ඛමිස්සාමි”ති වීරියං අධිට්ඨහිත්වා නිසීදී.
දීසරත්තං අජ්ජමත්තො භුත්වා නිචුත්ථහික්ඛු
විපස්සනං වඩ්ඪෙඨත්වා පුරෙහත්තමෙව
අරහත්තං පත්වා විකසමානමිව පදුමං
මහාඛීණාසවො සිතං කරොන්තොව නික්ඛමි.
ලෙණද්වාරෙ රුක්ඛමිහි අධිවත්ථා දෙවතා —

“නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ, නමො තෙ
පුරිසුත්තම;
යස්ස තෙ ආසවා ඛිණා, දක්ඛිණෙයොසාසි
මාරිසා” ති. —

උදානං උදානෙත්වා “හත්තෙ, පිණ්ඩාය
පට්ටියානං තුම්භාදිසානං අරහත්තානං හික්ඛං
දත්වා මහල්ලකිත්ථියො දුක්ඛා
මුච්චිස්සන්තී” ති ආහ. ටෙරො උට්ඨහිත්වා
ද්වාරං විවරිත්වා කාලං ඔලොකෙන්තො
“පාතොයෙවා” ති ඤත්වා පත්තවීවරං ආදාය
ගාමං පාවිසි.

දාරිකාපි හත්තං සම්පාදෙත්වා “ඉදානි මෙ
භාතා ආගමිස්සති, ඉදානි ආගමිස්සති” ති
ද්වාරං ඔලොකයමානා නිසීදි. සා ටෙරෙ
සරද්වාරං සම්පත්තෙ පත්තං ගහෙත්වා
සප්පිඨාණිතයොජිතස්ස ඛිරපිණ්ඩපාතස්ස
පුරෙත්වා හත්ථෙ ධා පෙසි. ටෙරො “සුඛං
භොතු” ති අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සාපි
තං ඔලොකයමානාව අට්ඨාසි. ටෙරස්ස හි තදා
අතිවිය පරිසුද්ධො ඡව්වණ්ණො අභොසි,
විජ්ජසන්තානි ඉන්ද්‍රියානි, මුඛං ඛන්ධනා
මුත්තතාලපක්කං විය අතිවිය විරොචිත්ථ.

මහාඋපාසිකා අරඤ්ඤතො ආගන්ත්වා
“කිං, අම්ම, භාතීකො තෙ ආගතො” ති පුච්ඡී.
සා සබ්බං තං පචත්තීං ආරොචෙසී. උපාසිකා
“අජ්ජ මෙ පුත්තස්ස පබ්බජිතකීච්චං මත්ථකං
පත්ත” ත්ති ඤත්වා “අභිරමති තෙ, අම්ම,
භාතා බුද්ධසාසනෙ, න උක්කණ්ඨතී” ති ආහ.

“මහත්තං බො පනෙතං සත්ථුදායජ්ජං,
යදිදං සත්ත අරියධනානි නාම, තං න සක්කා
කුසිතෙන ගහෙතුං. යථා හි විජ්ජට්ඨන්තං
පුත්තං මාතාපිතරො ‘අයං අම්මාකං
අපුත්තො’ ති පරිබාහිරං කරොන්ති, සො තෙසං
අච්චයෙන දායජ්ජං න ලහති, එචං කුසිතොපි
ඉදං අරියධනදායජ්ජං න ලහති,
ආරද්ධවීරියොච ලහති” ති දායජ්ජමහත්තං
පච්චචෙක්ඛතොපි උජ්ජජ්ජති.

“මහා බො පන තෙ සත්ථා, සත්ථුතො හි
තෙ මාතුකුච්ඡස්මිං පට්ඨන්ධිග්ගහණකාලෙපි
අහිනික්ඛමනෙපි අහිසම්බොධියම්පි
ධම්මචක්කජ්ජචත්තන-යමකපාටිභාරිය-
දෙවොරොහන-ආයුසඬ්ඛාරවොස්සජ්ජනෙසුපි
පරිනිබ්බානකාලෙපි දසසහස්සිලොකධාතු
අකම්පිත්ථ. යුත්තං නු බො තෙ ඵවරූපස්ස

සත්ථු සාසනෙ පබ්බජිත්වා කුසිතෙන
හවිතු’න්ති එවං සත්ථුමහත්තං
පච්චචෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති.

“ජාතියාපි ත්වං ඉදානි න ලාමකජාතිකො,
අසම්භින්නාය මහාසම්මතපචේණියා
ආගතඛක්කාකරාජවංසෙ ජාතොසි,
සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ච මහාමායාදෙවියා ච
නත්තා, රාහුලහද්දස්ස කතිට්ඨො, තයා නාම
එවරුපෙන ජිනපුත්තෙන හුත්වා න යුත්තං
කුසිතෙන විහරිතු’න්ති එවං ජාතිමහත්තං
පච්චචෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති.

“සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා චෙව අසීති
මහාසාවකා ච වීරියෙනෙව ලොකුත්තරධම්මං
පටිච්ඡ්ඤ්ඤා. ත්වං පන එතෙසං සබ්බමචාරීනං
මග්ගං පටිපජ්ජසි, න පටිපජ්ජසි”ති එවං
සබ්බමචාරිමහත්තං පච්චචෙක්ඛතොපි
උප්පජ්ජති.

කුච්ඡිං පුරෙත්වා ධීනඅජගරසදීසෙ
විස්සට්ඨකායිකචෙතසිකවීරියෙ කුසිතපුග්ගලෙ
පරිච්ඡ්ඤන්තස්සාපි, ආරද්ධවීරියෙ පහිතත්තෙ
පුග්ගලෙ සෙවන්තස්සාපි යානනිසජ්ජාදීසු
වීරියුප්පාදනත්ථං

නින්තපොණපබ්භාරවිත්තස්සාපි උප්පජ්ජති.
එවං උප්පන්තස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන
භාවනාපාරිපූරී භොති.

එකාදස ධම්මා ජිනිසම්බොජ්ඣ්ඤාචගස්ස
උප්පාදාය සංවත්තන්ති – බුද්ධානුස්සති
ධම්මො, සච්ඤා, සීලං, වාගො,
දෙවතානුස්සති, උපසමානුස්සති,
ලුබ්භුග්ගලපරිවජ්ජනතා,
සිනිද්ධපුග්ගලසෙවනතා,
පසාදනීයසුත්තන්තපච්චවෙක්ඛණතා,
තදධිමුත්තතාති.

බුද්ධගුණෙ අනුස්සරන්තස්සාපි හි යාව
උපවාරා සකලසරීරං එරමානො
ජිනිසම්බොජ්ඣ්ඤාගො උප්පජ්ජති,
ධම්මසච්ඤාගුණෙ අනුස්සරන්තස්සාපි,
දීසරත්තං අඛණ්ඩං කත්වා රක්ඛිතං
චතුපාරිසුද්ධිසීලං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි,
ගිහිනො දසසීලපඤ්චසීලානි
පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි, දුබ්භික්ඛහයාදීසු
පණිතං භොජනං සමුහ්මවාරීනං දත්වා “එවං
නාම අදම්භා” ති වාගං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි,
ගිහිනොපි එවරූපෙ කාලෙ සීලවන්තානං

දිත්තදානං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි, යෙනි
ගුණෙනි සමන්තාගතා දෙවත්තං පත්තා,
තථාරූපානං අත්තනි අත්ථිතං
පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි, සමාපත්තියා
වික්ඛම්භිතා කිලෙසා සට්ඨිපි සත්තනිපි
වස්සානි න සමුදාවරන්තීති
පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි,
වෙනියදස්සනබොධිදස්සනචරදස්සනෙසු
අසක්කච්චකිරියාය සංසුචිතලුඛනාවෙ බුද්ධාදීසු
පසාදසිනෙහාහාවෙන ගුණපිට්ඨරජසදිසෙ
ලුඛපුග්ගලෙ පරිවජ්ජෙන්තස්සාපි, බුද්ධාදීසු
පසාදබහුලෙ මුදුචිත්තෙ සිනිද්ධපුග්ගලෙ
සෙවන්තස්සාපි, රතනත්තයගුණපරිදීපකෙ
පසාදනීයෙ සුත්තන්තෙ
පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි, ධානනිසජ්ජාදීසු
පිතිඋජ්ජාදනත්ථං
නිත්තපොණපබ්භාරචිත්තස්සාපි උජ්ජජ්ජති.
ඵචං උජ්ජන්තස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන
භාවනාපාරිපුරී භොති.

සත්ත ධම්මා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකභිගස්ස
උජ්ජාදාය සංවත්තන්ති –
පණීතභොජනසෙවනතා, උතුසුඛසෙවනතා,
ඉරියාපථසුඛසෙවනතා, මජ්ඣන්තපයොගතා,

සාරද්ධකායපුග්ගලපරිවජ්ජනතා,
පස්සද්ධකාය-පුග්ගලසෙවනතා,
තදධිමුත්තතාති.

පණිතඤ්ඨි සිනිද්ධං භොජනං
භුඤ්ජන්තස්සාපි, සිතුණ්හෙසු උතුසු යානාදීසු
ච ඉරියාපථෙසු සප්පායං උතුඤ්ච ඉරියාපථඤ්ච
සෙවන්තස්සාපි පස්සද්ධි උප්පජ්ජති. යො පන
මහාපුරිසජාතිකො
සබ්බඋතුඉරියාපථක්ඛමොච භොති, න තං
සන්ධායෙනං වුත්තං. යස්ස සභාගවිසභාගතා
අත්ථි, තස්සෙව විසභාගෙ උතුඉරියාපථෙ
වජ්ජෙත්වා සභාගෙ සෙවන්තස්ස උප්පජ්ජති.
මජ්ඣිමනිකායෙගො වුච්චති අත්තනො ච
පරස්ස ච කම්මස්සකතපච්චවෙක්ඛණා. ඉමිනා
මජ්ඣිමනිකායෙගො උප්පජ්ජති. යො
ලෙඬ්චුදණ්ඩාදීහි පරං විහෙය්‍යමානොච
විචරති, එවරූපං සාරද්ධකායපුග්ගලං
පරිවජ්ජෙත්තස්සාපි, සංයතපාදපාණිං
පස්සද්ධකායං පුග්ගලං සෙවන්තස්සාපි,
යානනිසජ්ජාදීසු පස්සද්ධිඋප්පාදනත්ථාය
නින්තපොණපබ්භාරවිත්තස්සාපි උප්පජ්ජති.
එවං උප්පන්තස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන
භාවනාපාරිපුරි භොති.

දස ධම්මා සමාධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය සංවත්තන්ති – වත්ථුච්චසදකිරියතා,
ඉන්ද්‍රියසමත්තපට්ඨපාදනතා, නිමිත්තකුසලතා,
සමයෙ චිත්තස්ස පග්ගණ්හනතා, සමයෙ
චිත්තස්ස නිග්ගණ්හනතා, සමයෙ
සම්පහංසනතා, සමයෙ අජ්ඣුපෙක්ඛනතා,
අසමාහිතපුග්ගලපරිච්ඡේදනතා,
සමාහිතපුග්ගලපෙවනතා, තදධිමුත්තතාති.
තත්ථ වත්ථුච්චසදකිරියතා ච
ඉන්ද්‍රියසමත්තපට්ඨපාදනතා ච චුත්තනයෙනෙව
වෙදිතබ්බා.

නිමිත්තකුසලතා නාම කසිණනිමිත්තස්ස
උග්ගහණකුසලතා. සමයෙ චිත්තස්ස
පග්ගණ්හනතාති යස්මිං සමයෙ
අතිසිථිලවීරියතාදීහි ලීනං චිත්තං හොති,
තස්මිං සමයෙ
ධම්මචිචයවීරියපීතිසම්බොජ්ඣකඛිගසමුට්ඨාප
නෙන තස්ස පග්ගණ්හනං. සමයෙ චිත්තස්ස
නිග්ගණ්හනතාති යස්මිං සමයෙ
අච්චාරද්ධවීරියතාදීහි උද්ධතං චිත්තං හොති,
තස්මිං සමයෙ
පස්සද්ධිසමාධිඋපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඛිගසමුට්ඨ

දාපනෙන තස්ස නිග්ගණ්හනං. සමයෙ
සම්පහංසනතාති යස්මිං සමයෙ චිත්තං
පඤ්ඤාපයොගමන්දතාය වා උපසමස්සුඛානං
විගමෙන වා නිරස්සාදං හොති, තස්මිං සමයෙ
අට්ඨසංවෙගවත්ථුපච්චවෙක්ඛණෙන
සංවෙජනි. අට්ඨ සංවෙගවත්ථුනි නාම
ජාතිජරාඛ්‍යාධිමරණානි වත්තාරි, අපායදුක්ඛං
පඤ්චමං, අතීතෙ වට්ඨමුලකං දුක්ඛං,
අනාගතෙ වට්ඨමුලකං දුක්ඛං, පච්චුජ්ජන්තො
ආහාරපරියෙට්ඨිමුලකං දුක්ඛන්ති.
රතනත්තයගුණානුස්සරණෙන ච පසාදං
ජනෙති, අයං වුච්චති “සමයෙ
සම්පහංසනතා” ති.

සමයෙ අජ්ඣුපෙක්ඛනතා නාම යස්මිං
සමයෙ සම්මාපට්ඨන්තිං ආගම්ම අලීනං
අනුද්ධතං අනිරස්සාදං ආරම්මණෙ
සමජ්ජවත්තං සමථවීථිපට්ඨන්තං චිත්තං
හොති, තදාස්ස පග්ගහනිග්ගහසම්පහංසනෙසු
න ඛ්‍යාපාරං ආපජ්ජති සාරථී විය
සමජ්ජවත්තෙසු අස්සෙසු. අයං වුච්චති
“සමයෙ අජ්ඣුපෙක්ඛනතා” ති.
අසමාහිතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා නාම උපචාරං

වා අප්පනං වා අප්පත්තානං
වික්ඛිත්තවිත්තානං පුග්ගලානං ආරකා
පරිවජ්ජනං. සමාහිතපුග්ගලසෙවනතා නාම
උපවාරෙන වා අප්පනාය වා සමාහිතවිත්තානං
සෙවනා භජනා පඨිරූපාසනා. තදධිමුත්තතා
නාම යානනිසජ්ජාදීසු සමාධිඋප්පාදනත්ථමෙව
නිත්තපොණපබ්භාරවිත්තතා. එවඤ්ඤි
පටිපජ්ජතො එස උප්පජ්ජති. එවං
උප්පත්තස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන
භාවනාපාරිපුරී භොති.

පඤ්ච ධම්මා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣධිගස්ස
උප්පාදාය සංවත්තන්ති – සත්තමජ්ඣත්තතා,
සඬ්ඛාරමජ්ඣත්තතා,
සත්තසඬ්ඛාරකෙලායනපුග්ගලපරිවජ්ජනතා,
සත්තසඬ්ඛාරමජ්ඣත්තපුග්ගලසෙවනතා,
තදධිමුත්තතාති. තත්ථ ද්විභාකාරෙහි
සත්තමජ්ඣත්තතං සමුට්ඨාපෙති – “ත්වං
අත්තනොව කම්මෙන ආගන්ත්වා අත්තනොව
කම්මෙන ගමිස්සසි, එසොපි අත්තනො
කම්මෙන ආගන්ත්වා අත්තනොව කම්මෙන
ගමිස්සති, ත්වං කං කෙලායසි” ති එවං
කම්මස්සකතපච්චවෙක්ඛණෙන ච –
“පරමත්ථතො සත්තොයෙව නත්ථී, සො ත්වං

කං කෙලායසී''ති එවං

නිස්සත්තපච්චවෙක්ඛණෙන ව.

ද්වීභෙවාකාරෙහි සච්චාරමජ්ඣත්තතං

සමුට්ඨාපෙනි - “ඉදං වීචරං අනුපුබ්බෙන
වණ්ණවිකාරතඤ්ඤවෙව ජිණ්ණභාවඤ්ඤව

උපගන්ත්වා පාදපුඤ්ඡනචොලකං හුත්වා
යට්ඨිකොට්ඨා ඡඩ්ඩනීයං භවිස්සති, සචෙ
පනස්ස සාමිකො භවෙයා, නායං එවං

විනස්සිතුං දදෙයා”ති එවං

අස්සාමිකභාවපච්චවෙක්ඛණෙන ව,

“අනද්ධනීයං ඉදං තාවකාලික”න්ති එවං

තාවකාලිකභාවපච්චවෙක්ඛණෙන ව. යථා ච
වීචරෙ, එවං පත්තාදීසුපි යොජනා කාතඛ්ඛා.

සත්තසච්චාරකෙලායනපුග්ගලපරිවජ්ජනතා
ති එත්ථ යො පුග්ගලො ගිහී වා අත්තනො
පුත්තධීතාදිකෙ, පබ්බජිතො වා අත්තනො
අන්තෙවාසිකසමානුපජ්ඣායකාදිකෙ මමායති,
සහත්ථාව නෙසං කෙසච්චෙඡදන-සුචිකම්ම-
වීචරධොවන-රජන-පත්තපචනාදීනි කරොති,
මුහුත්තම්පි අපස්සන්තො “අසුකො
සාමණෙරො කුහිං, අසුකො දහරො කුහි”න්ති
හත්තම්ගො විය ඉතො වීතො ච ආලොකෙති,
අඤ්ඤෙන කෙසච්චෙඡදනාදීනං අත්ථාය

“මුහුත්තං තාව අසුකං පෙසෙඨා” ති
යාවියමානොපි “අම්හෙපි තං අත්තනො
කම්මං න කාරෙම, තුම්හෙ නං ගහෙත්වා
කිලමෙස්සඨා” ති න දෙනි, අයං
සත්තකෙලායනො නාම. යො පන
වීවරපත්තලාලකකත්තරයට්ඨිආදීනි මමායති,
අඤ්ඤස්ස හත්ථෙත පරාමසිතුම්පි න දෙනි,
තාවකාලිකං යාවිතොපි “මයම්පි ඉමං
ධනායත්තා න පරිභුඤ්ජාම, තුම්හාකං කිං
දස්සාමා” ති වදෙනි, අයං සඨිබ්බාරකෙලායනො
නාම. යො පන තෙසු ද්වීසුපි වත්ථුසු
මජ්ඣන්තො උදාසිනො, අයං
සත්තසඨිබ්බාරමජ්ඣන්තො නාම. ඉති අයං
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣන්තො ඵවරූපං
සත්තසඨිබ්බාරකෙලායනපුග්ගලං ආරකා
පරිවජ්ජෙත්තස්සාපි,
සත්තසඨිබ්බාරමජ්ඣන්තපුග්ගලං
සෙවත්තස්සාපි, යානනිසජ්ජාදීසු
තදුප්පාදනත්ථං
නිත්තපොඤ්ඤාපබ්බාරවිත්තස්සාපි උප්පජ්ජති.
ඵවං උප්පත්තස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන
භාවනාපාරිපුරී භොති.

අසුහනිමිත්තන්ති උද්ධුමාතකාදිහෙදා දස
 අසුහාරම්මණා ධම්මා.
 යොනියොමනසිකාරබහුලීකාරොති එත්ථ පන
 යොනියොමනසිකාරො නාම
 උපායමනසිකාරො, පඨමනසිකාරො,
 උප්පාදකමනසිකාරො. අපිච ඡ ධම්මා
 කාමච්ඡන්දස්ස පහානාය සංචත්තන්ති –
 අසුහනිමිත්තස්ස උග්ගහො,
 අසුහභාවනානුයොගො, ඉන්ද්‍රියෙසු
 ගුත්තද්වාරතා, හොජනෙ මත්තඤ්ඤතා,
 කල්‍යාණමිත්තතා, සප්පායකථාති.

දසවිධඤ්ඤි අසුහනිමිත්තං
 උග්ගණ්හන්තස්සාපි කාමච්ඡන්දො පහීයති,
 භාවෙත්තස්සාපි, ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරස්සාපි,
 චතුත්තං පඤ්චත්තං ආලොපානං ඕකාසෙ
 සති උදකං පිචිත්වා යාපනසීලතාය හොජනෙ
 මත්තඤ්ඤනොපි. තෙනෙතං වුත්තං –

“චත්තාරො පඤ්ච ආලොපෙ, අභුත්වා
 උදකං පිචෙ;
 අලං ඵාසුචිහාරාය, පහිත්තස්ස
 හික්ඛුනො” ති. (ථෙරගා. 983);

අසුභකම්මිකතිස්සත්ථෙරසදීසෙ
අසුභභාවනාරතෙ කල්‍යාණමිත්තෙ
සෙවත්තස්සාපි කාමච්ඡන්දො පහීයති,
යානනිසජ්ජාදීසු දසඅසුභනිමිත්තාය-
සජ්ජායකථායපි පහීයති. තෙන චුත්තං “ඡ
ධම්මා කාමච්ඡන්දස්ස පහානාය
සංවත්තන්ති” ති. ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි
පහීනස්ස කාමච්ඡන්දස්ස අරහත්තමග්ගෙන
ආයතිං අනුජ්ජාදො හොති.

මෙත්තා වෙතොවිමුත්තීති එත්ථ මෙත්තාති
චුත්තෙ අජ්ජනාපි උපවාරොපි වට්ටති,
වෙතොවිමුත්තීති අජ්ජනායෙව.
යොනියොමනසිකාරො චුත්තලක්ඛණොව.
අපිච ඡ ධම්මා බ්‍යාපාදස්ස පහානාය
සංවත්තන්ති – මෙත්තානිමිත්තස්ස උග්ගහො,
මෙත්තාභාවනානුයොගො,
කම්මස්සකතාපච්චවෙක්ඛණතා,
පටිසඬ්ඛානබ්‍රලතා, කල්‍යාණමිත්තතා,
සජ්ජායකථාති.

ඔදිස්සකඅනොදිස්සකදිසාඵරණානඤ්චි
අඤ්ඤතරවසෙන මෙත්තං
උග්ගණ්හත්තස්සාපි බ්‍යාපාදො පහීයති, තථා

ඔධිසොඅනොධිසොදිසාඵරණවසෙන මෙත්තං
භාවෙන්තස්සාපි. ‘‘ත්වං එතස්ස කුද්ධො කිං
කරිස්සසි? කිමස්ස සීලාදීනි නාසෙතුං
සක්ඛිස්සසි? නනු ත්වං අත්තනො කම්මෙන
ආගන්ත්වා අත්තනො කම්මෙනෙව ගමිස්සසි?
පරස්ස කුජ්ඣනං නාම

වීතච්චිකච්චිගාරතත්තඅයසලාකගුථාදීනි
ගහෙත්වා පරං පහරිතුකාමතාසදිසං හොති.
එසොපි තව කුද්ධො කිං කරිස්සති? කිං තෙ
සීලාදීනි විනාසෙතුං සක්ඛිස්සති? එස
අත්තනො කම්මෙන ආගන්ත්වා අත්තනො
කම්මෙනෙව ගමිස්සති?

අජ්ජට්ඨිජිතපහණකං විය පටිචාතං
ඛිත්තරජොමුට්ඨි විය ච එතස්සෙවෙස
කොධො මත්ථකෙ පතිස්සති’’ ති එවං
අත්තනො ච පරස්ස ච කම්මස්සකතං
පච්චවෙක්ඛතොපි, උභයකම්මස්සකතං
පච්චවෙක්ඛිත්වා පටිසච්චානෙ ඨිතස්සාපි,
අස්සගුත්තත්ථෙරසදිසෙ මෙත්තාභාවනාරතෙ
කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි බ්‍යාපාදො
පහීයති, ධානනිසජ්ජාදිසු
මෙත්තානිස්සිතසජ්ජායකථායපි පහීයති. තෙන
චුත්තං ‘‘ජ ධම්මා බ්‍යාපාදස්ස පහානාය

සංවත්තන්ති''ති. ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි
පහිනස්ස ඛ්‍යාපාදස්ස අනාගාමිමග්ගෙන
ආයතිං අනුප්පාදො හොති.

අත්ථි හික්ඛවෙ අරතීතිආදි චුත්තත්ථමෙව.
අපි ච ඡ ධම්මා ථිනමිද්ධස්ස පහානාය
සංවත්තන්ති – අතිභොජනෙ නිමිත්තග්ගාහො,
ඉරියාපථසම්පරිචත්තනකා,
ආලොකසඤ්ඤාමනසිකාරො,
අබ්භොකාසවාසො, කල්‍යාණමිත්තකා,
සප්පායකථාති.

ආහරහත්ථකං, භුත්තවමිතකං, තත්‍රවට්ඨකං,
අලංසාටකං, කාකමාසකභොජනං භුඤ්ජේත්වා
රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙ නිසින්තස්ස හි
සමණධම්මං කරොතො ථිනමිද්ධං මහාහත්ථි
විස ඔත්ථරන්තං ආගච්ඡති,
චතුපඤ්චආලොපඨකාසං පන ඨපෙත්වා
පානීයං පිවිත්වා යාපනසීලස්ස හික්ඛුනො තං
න හොතීති ඵලං අතිභොජනෙ නිමිත්තං
ගණන්තස්සපි ථිනමිද්ධං පහීයති. යස්මිං
ඉරියාපථෙ ථිනමිද්ධං ඔක්කමති, තතො
අඤ්ඤං පරිචත්තෙන්තස්සාපි, රත්තිං
චන්දාලොකදීපාලොකඋක්කාලොකෙ දිවා

සුරියාලෝකං මනසිකරොන්තස්සාපි,
අබ්භොකාසෙ වසන්තස්සාපි,
මහාකස්සපත්ථෙරසදියෙ පහීනථිනමිද්ධෙ
කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි ථිනමිද්ධං
පහීයති, ධානනිසජ්ජාදීසු
ධුතචිගනිස්සිතසජ්ජායකථායපි පහීයති. තෙන
චුත්තං ‘‘ඡ ධම්මා ථිනමිද්ධස්ස පහානාය
සංවත්තන්ති’’ති. ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි
පහීනස්ස ථිනමිද්ධස්ස අරහත්තමග්ගෙන
ආයතිං අනුජ්ජාදො හොති.

අත්ථි හික්ඛවෙ චෙතසො චූපසමොතිආදීනි
චුත්තත්ථානෙව. අපිච ඡ ධම්මා
උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානාය සංවත්තන්ති –
බහුස්සුතතා, පරිපුච්ඡකතා, විනයෙ
පකතඤ්ඤතා, චුද්ධසෙවිතතා,
කල්‍යාණමිත්තතා, සජ්ජායකථාති.

බාහුසච්චෙනපි හි එකං වා ද්වෙ වා තයො වා
චත්තාරො වා පඤ්ච වා නිකායෙ පාලිවසෙන
ච අත්ථවසෙන ච උග්ගණ්හන්තස්සාපි
උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහීයති,
කජ්ජියාකජ්ජියපරිපුච්ඡාබහුලස්සාපි,
විනයපඤ්ඤත්තියං විණ්ණවසීභාවතාය

පකතඤ්ඤානොපි, වුද්ධෙ මහල්ලකත්ථෙරෙ
උපසඬකමන්තස්සාපි, උපාලිත්ථෙරසදිසෙ
විනයධරෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි,
උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහීයති, ධානනිසජ්ජාදීසු
කප්පියාකප්පියනිස්සිතසප්පායකථායපි
පහීයති. තෙන වුත්තං “ඡ ධම්මා
උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානාය
සංවත්තන්ති” ති. ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි
පහීනෙ උද්ධච්චකුක්කුච්චෙ උද්ධච්චස්ස
අරහත්තමග්ගෙන, කුක්කුච්චස්ස
අනාගාමිමග්ගෙන ආයතිං අනුප්පාදො
හොතීති.

කුසලාකුසලා ධම්මාතිආදීනිපි
වුත්තත්ථානෙව. අපිච ඡ ධම්මා විචිකිච්ඡාය
පහානාය සංවත්තන්ති – බහුස්සුතතා,
පරිපුච්ඡකතා, විනයෙ පකතඤ්ඤාතා,
අධිමොක්ඛබ්‍රලතා, කල්‍යාණමිත්තතා,
සප්පායකථාති.

බාහුසච්චෙනපි හි එකං වා...පෙ.... පඤ්ච
වා නිකායෙ පාලිවසෙන ච අත්ථවසෙන ච
උග්ගණ්හන්තස්සාපි විචිකිච්ඡා පහීයති, තිණි
රතනානි ආරබ්හ පරිපුච්ඡාබ්‍රලස්සාපි, විනයෙ

විශ්ණුවසිභාවස්සාපි, තීසු රතනෙසු
ඔකප්පනියසද්ධාසච්ඛාතඅධිමොක්ඛභුලස්සා
පි, සද්ධාධිමුත්තෙ වක්කලිත්ථෙරසදිසෙ
කලායාණමිත්තෙ සෙවත්තස්සාපි විචිකිච්ඡා
පහීයති, ධානනිසප්පාදීසු තිණ්ණං රතනානං
ගුණනිස්සිතසප්පායකථායපි පහීයති. තෙන
චුත්තං ‘‘ඡ ධම්මා විචිකිච්ඡාය පහානාය
සංවත්තන්ති’’ති. ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි
පහීනාය විචිකිච්ඡාය සොතාපත්තිමග්ගෙන
ආයතිං අනුප්පාදො හොති. ඉති භගවා ඉමස්මිං
සුත්තෙ දෙසනං තීහි භවෙහි නිවත්තෙත්වා
අරහත්තෙන කුටං ගණ්හි.
දෙසනාපරියොසානෙ පඤ්චසතා හික්ඛු
අරහත්තං පාපුණ්සු.

Tika

1. ආහාරපුත්තවග්ගො

232. පුරිමනයතොති

“සතිසම්බොජ්ඣකඛිගට්ඨානීයානං
 ධම්මාන”න්තිආදිනා ආගතනයතො. එවන්ති
 ඉදානි වුච්චමානාකාරෙන. සති ච
 සම්පජ්ඣක්ඣස්ස සතිසම්පජ්ඣක්ඣස්ස. සතිපධානං
 චා අභික්ඣන්තාදීසු
 සත්ථකභාවපරිග්ගණ්හකඣාණං
 සතිසම්පජ්ඣක්ඣස්ස. තං සබ්බත්ථං
 සතොකාරීභාවාවහත්තා
 සතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය සංවත්තති.
 යථා ච පච්චනීකධම්මප්පහානං
 අනුරූපධම්මදෙසනා ච අනුප්පන්තානං
 කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය හොති, එවං
 සතිරහිතපුග්ගලවජ්ජනා
 සතොකාරීපුග්ගලසෙවනා ච තත්ථ ච
 යුත්තපයුත්තතා සතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
 උප්පාදාය හොතිති ඉමමත්ථං දස්සෙති
 “සතිසම්පජ්ඣක්ඣස්ස”න්තිආදිනා.
 අරහත්තමග්ගෙන භාවනාපාරිපුරී හොති. තථා
 හි අරභාව “සතිවෙපුල්ලප්පත්තො”ති වුච්චති.

ධම්මානං, ධම්මෙසු වා විචයො, සො එව
හෙට්ඨා චුත්තනයෙන සම්බොජ්ඣකච්චගො,
තස්ස ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස.

පරිපුච්ඡකතාති ආචරියං පඨිරුපාසිත්වා
පඤ්චපි නිකායෙ සහට්ඨකථාය
පරියොගාහෙත්වා යං යං තත්ථ ගණ්ඨිට්ඨානං,
තස්ස තස්ස “ඉදං, හන්තෙ, කථං ඉමස්ස කො
අත්ථො” ති එවං ඛන්ධාදීසු
අත්ථපුච්ඡකභාවො. තෙනාහ “ඛන්ධ...පෙ....
ඛහුලතා” ති.

චත්ථුච්ඡදකිරියාති විත්තචෙතසිකානං
පචත්තිට්ඨානභාවතො සරීරං තප්පට්ඨිද්ධානි ච
වීචරාදීනි ඉධ “චත්ථුනී” ති අධිප්පෙතානි,
තානි යථා විත්තස්ස සුඛාවහානි හොන්ති, තථා
කරණං තෙසං විසදභාවකරණං. තෙන චුත්තං
“අජ්ඣත්තිකඛාහිරාන” ත්තිආදි.
උස්සන්තදොසන්ති වාතාදිඋස්සන්තදොසං.
සෙදමලමක්ඛිතන්ති සෙදෙන චෙච
ජල්ලිකාසච්චාතෙන සරීරමලෙන ච මක්ඛිතං.
ච-සද්දෙන අඤ්ඤම්පි සරීරස්ස ච විත්තස්ස ච
පිලාවහං සචගණ්ඨාති. සෙනාසනං වානි වා-
සද්දෙන පත්තාදීනං සචගහො දට්ඨබ්බො.

අවිසදෙ සති, විසයභූතෙ වා. කථං
භාවනමනුයුක්තස්ස තාති විසයොති?

අන්තරන්තරා පවත්තනකචිත්තූප්පාදවසෙන

ඵවං චුක්තං. තෙ හි චිත්තූප්පාදා
චිත්තෙකග්ගතාය ඉජ්ඣන්තියාපි
අපරිසුද්ධභාවාය සංවත්තන්ති.

චිත්තචෙතසිකෙසු නිස්සයාදිපච්චයභූතෙසු.
ඤාණමිපීති පි-සද්දො සම්පිණ්ඩනො. තෙන න
කෙවලං තං වත්ථුයෙව, අථ ඛො තස්මිං
අපරිසුද්ධෙ ඤාණමිපි අපරිසුද්ධං භොතීති
නිස්සයාපරිසුද්ධියා නිස්සිතාපරිසුද්ධි විස
විසයස්ස අපරිසුද්ධතාය විසසීනං අපරිසුද්ධිං
දස්සෙති අන්වයතො ඛාතිරෙකතො ව.

සමභාවකරණං කිච්චතො

අනුනාධිකභාවකරණං. යථාපච්චයං
සද්ධෙයාවත්ථුස්මිං අධිමොක්ඛකිච්චස්ස
පටුතරභාවෙන පඤ්ඤාය අවිසදතාය
වීරියාදීනඤ්ච අනුබලප්පදානසිලිලතාදීනා
සද්ධිත්ථියං බලවං භොති. තෙනාහ “ඉතරානි
මන්දානී”ති. තතොති තස්මා සද්ධිත්ථියස්ස
බලවභාවතො ඉතරෙසඤ්ච මන්දත්තා.
කොසඡ්ඡපක්ඛෙ පතිතුං අදත්වා

සම්පයුක්තධම්මානං පග්ගණ්හනං
අනුබලප්පදානං පග්ගහො, පග්ගහකිච්චං
කාතුං න සක්කොතීති සම්බන්ධිතබ්බං.
ආරම්මණං උපගන්ත්වා යානං, අනිස්සජ්ජනං
වා උපවිඨානං, වික්ඛෙපපට්ඨකං. යෙන වා
සම්පයුක්තා අවික්ඛිත්තා ගොන්ති, සො
අවික්ඛෙපො. රූපගතං විය චක්ඛුනා යෙන
යාථාවතො විසයසභාවං පස්සති, තං
දස්සනකිච්චං කාතුං න සක්කොති බලවතා
සද්ධිත්තිදියෙන අභිභූතත්තා. සහජාතධම්මෙසු
හි ඉන්ද්‍රියං කරොන්තානං සහ
පවත්තමානානං ධම්මානං එකරසතාවසෙනෙව
අත්ථසිද්ධි, න අඤ්ඤථා. තස්මාති
චුත්තමෙවත්ථං කාරණභාවෙන පච්චාමසති.
තන්ති සද්ධිත්තිදියං.

ධම්මසභාවපච්චවෙක්ඛණෙනාති යස්ස
සද්ධෙය්‍යාවත්ථුනො උළාරතාදිගුණ
අධිමුච්චනස්ස සාතිසයප්පවත්තියා සද්ධිත්තිදියං
බලවං ජාතං, තස්ස
පච්චයපච්චයුප්පන්තතාදිවිභාගතො
යාථාවතො වීමංසනෙන. එවඤ්ඤි
එවංධම්මතානායෙන සභාවසරසතො

පරිග්ගය්හමානෙ සවිජ්ජාරො අධිමොක්ඛො න
හොති – “අයං ඉමෙසං ධම්මානං සභාවො” ති
පඤ්ඤාඛ්‍යාපාරස්ස සාතිසයත්තා.

ධුරියධම්මෙසු හි යථා සද්ධාය බලවහාවෙ
පඤ්ඤාය මන්දභාවො හොති, එවං පඤ්ඤාය
බලවහාවෙ සද්ධාය මන්දභාවො හොති. තෙන
චුත්තං – “තං

ධම්මසභාවපච්චවෙක්ඛණෙන...පෙ....

භාපෙතඛ්ඛ” ත්ති. තථා අමනසිකරණෙනාති
යෙනාකාරෙන භාවනමනුසුඤ්ජන්තස්ස
සද්ධිත්ථියං බලවං ඡාතං, තෙනාකාරෙන
භාවනං නානුසුඤ්ජනෙනාති චුත්තං හොති. ඉධ
දුට්ඨිධෙන සද්ධිත්ථියස්ස බලවහාවො අත්තනො
වා පච්චයවිසෙසෙන කිච්චුත්තරියතො
වීරියාදීනං වා මන්දකිච්චතාය. තත්ථ
පඨමවිකප්පෙ භාපනවිධි දස්සිතො,
දුකියවිකප්පෙ පන යථා මනසිකරොතො
වීරියාදීනං මන්දකිච්චතාය සද්ධිත්ථියං බලවං
ඡාතං, තථා අමනසිකාරෙන වීරියාදීනං
පටුතරභාවාවහෙන මනසිකාරෙන සද්ධිත්ථියං
තෙහි සමතං කරොන්තෙන භාපෙතඛ්ඛං.
ඉමිනා නයෙන සෙසිත්ථියෙසුපි භාපනවිධි
වෙදිතඛ්ඛො.

වක්කලීත්ථෙරවත්ථුති සො හි ආයස්මා
 සද්ධාධිමුත්තො තත්ථ ච කතාධිකාරො සත්ථු
 රූපකායදස්සනෙ පසුතො එව හුත්වා
 විහරන්තො සත්ථාරා – “කිං තෙ, වක්කලී,
 ඉමිනා පුතිකායෙන දිට්ඨෙත, යො ඛො,
 වක්කලී, ධම්මං පස්සති, සො මං
 පස්සති” තිආදිනා (සං. නි. 3.87) ඔවදියමානො
 කම්මට්ඨානෙ නියොජිතොපි තං
 අනනුයුඤ්ජන්තො පණාමිතො අත්තානං
 විනිපාතෙතුං පපාතට්ඨානං අහිරුහි. අථ නං
 සත්ථා යථානිසින්තොව ඔහාසවිස්සජ්ජනෙන
 අත්තානං දස්සෙත්වා –

“පාමොජ්ජබ්භුලො හික්ඛු, පසන්තො
 බුද්ධසාසනෙ;
 අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං, සඨිබාරූපසමං
 සුඛ” ත්ති. (ධ. ප. 381) –

ගාථං වත්වා “එහි, වක්කලී” ති ආහ. සො
 තෙන වචනෙන අමතෙතොව අහිසින්තො
 හට්ඨතුට්ඨො හුත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙසි,
 සද්ධාය බ්භුලභාවතො විපස්සනාවිථිං
 නාරොහති. තං ඤත්වා හගවා
 ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනාය කම්මට්ඨානං

සොබෙත්වා අදාසි. සො සත්ථාරා
දින්නනසෙන විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා
මග්ගපටිපාටියා අරහත්තං පාපුණි. තෙන
චුත්තං – “චක්කලිත්ථෙරචත්ථු චෙත්ථ
නිදස්සන”න්ති. එත්ථාති සද්ධිත්ථියස්ස
අධිමත්තභාවෙ සෙසිත්ථියානං
සකිච්චාකරණං.

ඉතරකිච්චහෙදන්ති

උපට්ඨානාදිකිච්චවිසෙසං. පස්සද්ධාදීති ආදි-
සද්දෙන සමාධිඋපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣ්ඣිගානං
සච්චගහො දට්ඨබ්බො. භාපෙතබ්බන්ති යථා
සද්ධිත්ථියස්ස බලවභාවො
ධම්මසභාවපච්චවෙක්ඛණෙන භායති, එවං
වීරිසිත්ථියස්ස අධිමත්තතා
පස්සද්ධියාදිභාවනාය භායති
සමාධිපක්ඛිකත්තා තස්සා. තථා හි
සමාධිත්ථියස්ස අධිමත්තතං කොසජ්ජපාතතො
රක්ඛන්ති වීරියාදිභාවනා විය වීරිසිත්ථියස්ස
අධිමත්තතං උද්ධච්චපාතතො රක්ඛන්ති
එකංසතො භාපෙති. තෙන චුත්තං
“පස්සද්ධාදිභාවනාය භාපෙතබ්බ”න්ති.
සොණුත්ථෙරස්ස චත්ථුති

සුකුමාරසොණන්ථෙරස්ස වන්ථු. සො හි
 ආයස්මාපි සන්ථු සන්තිකා කම්මට්ඨානං
 ගහෙත්වා සීතවනෙ විහරන්තො - “මම සරීරං
 සුබ්බමාලං, න ච සක්කා සුබ්බෙනෙව සුබ්බං
 අධිගන්තුං, කායං කිලමෙත්වාපි සමණධම්මො
 කාතබ්බො” ති යානචචිකමනමෙව අධිට්ඨාය
 පධානමනුයුඤ්ජන්තො පාදතලෙසු ඵොටෙසු
 උට්ඨිතෙසුපි වෙදනං අජ්ඣුපෙක්ඛිත්වා
 දළ්භවීරියං කරොන්තො අච්චාරද්ධවීරියතාය
 විසෙසං පවත්තෙතුං නාසක්ඛි. සත්ථා තත්ථ
 ගන්ත්වා වීණොපමොවාදෙන ඔවදිත්වා
 වීරියසමතායොජනවිධිං දස්සෙන්තො
 කම්මට්ඨානං සොධෙත්වා ගිජ්ඣකුටං ගතො.
 ථෙරොපි සත්ථාරා දිත්තනායෙන වීරියසමතං
 යාජෙත්වා භාවෙන්තො විපස්සනං
 උස්සුක්කාපෙත්වා අරහත්තෙව පතිට්ඨාසි.
 තෙන චුත්තං “සොණන්ථෙරස්ස වන්ථු
 දස්සෙතබ්බ” ත්ති. සෙසෙසුපිති
 සතිසමාධිපඤ්ඤිත්ථියෙසුපි.

සමතන්ති සද්ධාපඤ්ඤානං අඤ්ඤමඤ්ඤං
 අනුනාධිකභාවං, තථා සමාධිවීරියානඤ්ච. යථා
 හි සද්ධාපඤ්ඤානං විසුං විසුං
 ධුරියධම්මභූතානං කිච්චතො

අඤ්ඤමඤ්ඤනාතිවත්තනං විසෙසතො
ඉච්ඡිතබ්බං. යතො තෙසං සමදුරතාය අප්පනා
සම්පජ්ජති, එවං සමාධිවීරියානං
කොසජ්ජද්ධච්චපක්ඛිකානං සමතාය සති
අඤ්ඤමඤ්ඤපත්ථම්භනතො
සම්පයුත්තධම්මානං අන්තද්වයපාතාභාවෙන
සම්මදෙව අප්පනා ඉජ්ඣති.
බලවසද්ධොතිආදි චුත්තස්සෙව අත්ථස්ස
බ්‍යතිරෙකමුඛෙන සමත්ථනං. තස්සත්ථො —
යො බලවතියා සද්ධාය සමන්තාගතො
අවිසදඤ්ඤො, සො මුඛප්පසන්තො හොති,
න අවෙච්චප්පසන්තො. තථා හි සො
අවත්ථුස්මිං පසීදති, සෙය්‍යථාපි
තිත්ථියසාවකා. කෙරාටිකපක්ඛන්ති
සායෙය්‍යපක්ඛං භජති. සද්ධානීනාය පඤ්ඤාය
අතිධාවන්තො “දෙය්‍යවත්ථුපරිච්චාගෙන විනා
චිත්තුප්පාදමත්තෙනපි දානමයං පුඤ්ඤං
හොති” තිආදීනි පරිකප්පෙති
හෙතුපතිරූපකෙහි වඤ්චිතො, එවංභූතො ච
ලුඛතක්කවිලුත්තචිත්තො පණ්ඩිතානං වචනං
නාදියති, සඤ්ඤත්තිං න ගච්ඡති. තෙනාහ
“හෙසජ්ජසමුට්ඨිතො විය රොගො
අතෙකිච්ඡො හොති” ති. යථා චෙත්ථ

සද්ධාපඤ්ඤානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සමභාවො
අත්ථාවහො, විසමභාවො අනත්ථාවහො, එවං
සමාධිවීරියානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සමභාවො
අත්ථාවහො, ඉතරො අනත්ථාවහො, තථා
සමභාවො අවික්ඛෙපාවහො, ඉතරො
වික්ඛෙපාවහො. කොසජ්ජං අභිභවති, තෙන
අප්පනං න පාපුණාතීති අධිජ්ජායො. එස
නායො උද්ධච්චං අභිභවතීති එත්ථාපි.
තදුභයන්ති සද්ධාපඤ්ඤාද්වයං
සමාධිවීරියද්වයඤ්ච. සමං කාතඛ්ඛන්ති සමතං
කාතඛ්ඛං.

සමාධිකම්මිකස්සාති

සමථකම්මට්ඨානිකස්ස. එවන්ති එවං සන්තෙ,
සද්ධාය ටොකං බලවහාවෙ සතීති අත්ථො.
සද්දහන්තොති ‘පථවී පථවීති
මනසිකාරමත්තෙන කථං කොන්තප්පත්ති’ති
අවිත්තෙත්වා ‘අද්ධා සම්බුද්ධෙන චුත්තවිධි
ඉජ්ඣකී’ති සද්දහන්තො සද්ධං ජනෙත්තො.
ඔකප්පෙත්තොති ආරම්මණං අනුපවිසිත්වා
විය අධිමුච්චනවසෙන අවකප්පෙත්තො
පක්ඛන්දන්තො. එකග්ගතා බලවතී වට්ඨති
සමාධිපධානත්තා කොනස්ස. උභින්නන්ති

සමාධිපඤ්ඤානං. සමාධිකම්මිකස්ස
සමාධිනො අධිමත්තතාය පඤ්ඤාය
අධිමත්තතාපි ඉච්ඡිතබ්බාති ආහ
“සමතායපී”ති, සමභාවෙනාපීති අත්ථො.
අප්පනාති ලොකියඅප්පනා. තථා හි
“භොතියෙවා”ති සාසඪිකං වදති,
ලොකුත්තරප්පනා පන තෙසං සමභාවෙනෙව
ඉච්ඡිතා. යථාහ “සමථවිපස්සනං යුගනද්ධං
භාවෙතී”ති (අ. නි. 4.170). යදි විසෙසතො
සද්ධාපඤ්ඤානං සමාධිවීරියානඤ්ච සමානතං
ඉච්ඡති, කථං සතීති ආහ – “සති පන සබ්බත්ථ
බලවතී වට්ඨතී”ති. සබ්බත්ථාති
ලීනුද්ධච්චපක්ඛිකෙසු පඤ්චන්ද්‍රියෙසු.
උද්ධච්චපක්ඛිකෙකදෙසෙ ගණ්හන්තො
“සද්ධාවීරියපඤ්ඤාන”න්ති ආහ. අඤ්ඤථා
පීති ච ගහෙතබ්බා සියා. තථා හි
“කොසප්පපක්ඛිකෙන සමාධිනා”ඉච්චෙව
චුත්තං, න ච “පස්සද්ධිසමාධිඋපෙක්ඛාහී”ති.
සාති සති. සබ්බෙසු රාජකම්මෙසු නියුත්තොති
සබ්බකම්මිකො. තෙනාති යෙන කාරණෙන
සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතබ්බා, තෙන ආහ අට්ඨකථායං.
සබ්බත්ථ නියුත්තා සබ්බත්ථිකා, සබ්බෙන වා
ලීනුද්ධච්චපක්ඛිකෙන බොජ්ඣංගිගෙන

අත්ථෙතබ්බා සබ්බත්ථියා, සබ්බත්ථියාව
සබ්බත්ථිකා. චිත්තන්ති කුසලචිත්තං. තස්ස හි
සතිපට්ඨරණං පරායණං අප්පත්තස්ස පත්තියා
අනධිගතස්ස අධිගමාය. තෙනාහ –
“ආරක්ඛපච්චුපට්ඨානා” තිආදි.

බන්ධාදිභෙදෙ අනොගාල්භපඤ්ඤානන්ති
පරියත්තිබාහුසච්චවසෙනපි බන්ධායතනාදීසු
අප්පතිට්ඨිතබ්බද්ධිනං. බහුස්සුතසෙවනා හි
සුතමයඤාණාවහා. තරුණවිපස්සනාසමඛිගීපි
භාවනාමයඤාණෙ යිතත්තා එකංසතො
පඤ්ඤවා එව නාම හොතීති ආහ –

“සමපඤ්ඤාස...පෙ.... පුග්ගලසෙවනා” ති.
ඤෙයාධම්මස්ස ගම්භීරභාවවසෙන
තප්පරිච්ඡෙදකඤාණස්ස ගම්භීරභාවගහණන්ති
ආහ – “ගම්භීරෙසු බන්ධාදීසු පවත්තාය
ගම්භීරපඤ්ඤායා” ති. තඤ්භි ඤෙයාං තාදිසාය
පඤ්ඤාය චරිතබ්බතො ගම්භීරඤාණචරියං,
තස්සා වා පඤ්ඤාය තත්ථ පභෙදතො පවත්ති
ගම්භීරඤාණචරියා, තස්සා පච්චවෙක්ඛණාති
ආහ “ගම්භීරපඤ්ඤාය
පභෙදපච්චවෙක්ඛණා” ති. යථා
සතිවෙපුල්ලප්පත්තො නාම අරහා එව, එවං

සො එව පඤ්ඤාවෙපුල්ලජ්ජත්තොපිති ආහ
“අරහත්තමග්ගෙන භාවනාපාරිපූරි භොති”ති.
වීරියාදීසුපි එසෙව නයොති.

“තත්තං අයොබ්ලං හත්ථෙ
ගමෙත්ති”ති ආදිනා
චුත්තපඤ්චවිධබන්ධනකම්මකාරණා නිරයෙ
නිබ්බත්තසත්තස්ස සබ්බපයමං කරොත්තීති
දෙවදුතසුත්තාදීසු (ම. නි. 3.250), තස්සා
ආදිතො චුත්තත්තා ච ආහ –

“පඤ්චවිධබන්ධනකම්මකාරණතො
පට්ඨායා”ති. සකට්ඨහනාදිකාලෙති ආදි-
සද්දෙන තදඤ්ඤමනුස්සෙහි තිරච්ඡානෙහි ච
විබාධනීයකාලං සච්ඡිණ්හාති. එකං
බුද්ධන්තරන්ති ඉදං අපරාපරං පෙනෙසු එව
උජ්ජජනකසත්තවසෙන චුත්තං, එකච්චානං
චා පෙනානං, එකච්චතිරච්ඡානානං විය තථා
දීසායුකතාපි සියාති තථා චුත්තං. තථා හි
කාලො නාගරාජා චතුත්තං බුද්ධානං
රූපදස්සාවී.

එවං ආනිසංසදස්සාවිනොති “වීරියායත්තො
එව
සකලලොකීයලොකුත්තරවිසසාධිගමො”ති

එවං ආනිසංසදස්සනසීලස්ස. ගමනවීථිත්ති
සපුබ්බහාගං නිබ්බානගාමිනිං පටිපදං. සහ
විපස්සනාය අරියමග්ගපටිපාටි,
සත්තවිසුද්ධිපරමිපරා වා. සා හි වට්ටකො
නියානාය ගන්තබ්බා පටිපදාති කත්වා
ගමනවීථි නාම.

කායදළ්භීබ්භුලොති කායස්ස

පොසනපසුතො. පිණ්ඩන්ති රට්ඨපිණ්ඩං.
පච්චයදායකානං අත්තනි කාරස්ස අත්තනො
සම්මාපටිපත්තියා මහජ්ඣලභාවස්ස කරණෙන
පිණ්ඩාය හික්ඛාය පටිපුජනා පිණ්ඩාපවායනා.
නීහරන්තොති පත්තත්ථවිකතො නීහරන්තො.
තං සද්දං සුත්වාති තං උපාසිකාය වචනං
පණ්ණසාලද්වාරෙ යිතොව පඤ්චාහිඤ්ඤතාය
දිබ්බසොතෙන සුත්වාති වදන්ති.
මනුස්සසම්පත්ති, දිබ්බසම්පත්ති, අන්තෙ
නිබ්බානසම්පත්තීති තිස්සො සම්පත්තියො.
සිතං කරොන්තොවාති “අකිච්ඡෙනෙව මයා
වට්ටදුක්ඛං සමතික්කන්ත”න්ති
පච්චවෙක්ඛණාවසානෙ
සඤ්ජාතපාමොජ්ජවසෙන සිතං කරොන්තො
එව.

අලසානං භාවනාය නාමමත්තමිපි
 අජානන්තානං කායස්ස පොසනබ්භුලානං
 යාවදත්ථං පරිභුඤ්ජිත්වා සෙය්‍යසුඛාදිං
 අනුයුඤ්ජන්තානං තිරච්ඡානකථිකානං
 දුරතොව වජ්ජනං කුසිතපුග්ගලපරිවජ්ජනා.
 “දිවසං වඩිකමෙන නිසජ්ජායා” තිආදිනා
 භාවනාරම්භවසෙන ආරද්ධවීරියානං
 දළ්භපරක්කමානං කාලෙනකාලං
 උපසඩ්ධිකමනා ආරද්ධවීරියපුග්ගලසෙවනා.
 තෙනාහ “කුච්ඡිං පුරෙත්වා” තිආදි.

විසුද්ධිමග්ගෙ පන

“ජාතිමහත්තපච්චවෙක්ඛණා,
 සබ්බමචාරිමහත්තපච්චවෙක්ඛණා” ති ඉදං
 ද්වයං න ගහිතං, “ථිනමිද්ධවිනොදනතා,
 සම්මජ්ජධානපච්චවෙක්ඛණා” ති ඉදං ද්වයං
 ගහිතං. තත්ථ ආනිසංසදස්සාවිතාය ඵව
 සම්මජ්ජධානපච්චවෙක්ඛණා ගහිතා
 ලොකියලොකුත්තරවිසෙසාධිගමස්ස
 වීරියායත්තතාදස්සනභාවතො.
 ථිනමිද්ධවිනොදනං තදධිමුත්තතාය ගහිතං,
 වීරියුජ්ජාදනො යුත්තපයුත්තස්ස
 ථිනමිද්ධවිනොදනං අත්ථතො සිද්ධමෙව.
 තත්ථ ථිනමිද්ධවිනොදනං

කුසිතපුග්ගලපරිවජ්ජන-ආරද්ධවීරියපුග්ගල-
සෙවන- තදධිමුත්තතාපටිපක්ඛවිධමන-
පච්චයුපසංහාරවසෙන,
අපායභයපච්චවෙක්ඛණාදයො
සමුත්තෙජනවසෙන වීරියසම්බොජ්ඣධිගස්ස
උප්පාදකාති දට්ඨබ්බා.

බුද්ධානුස්සතියා උපචාරසමාධිනිට්ඨත්තා
චුත්තං “යාව උපචාරා”ති. සකලසරීරං
ඵරමානොති ජිතිසමුට්ඨානෙහි පණිතරුපෙහි
සකලසරීරං ඵරමානො. ධම්මසඤ්ඤාණං
අනුස්සරත්තස්සපි යාව උපචාරා සකලසරීරං
ඵරමානො ජිතිසම්බොජ්ඣධිගො උප්පජ්ජතීති
යොජනා. එවං සෙසඅනුස්සතීසු
පසාදනීයසුත්තත්තපච්චවෙක්ඛණාය ව
යොජෙතබ්බං තස්සාපි විමුත්තායතනභාවෙන
තග්ගතිකත්තා. එවරුපෙ කාලෙති
දුබ්භික්ඛහයාදීසුති චුත්තකාලෙ.
සමාපත්තියා...පෙ.... න සමුදාවරන්තීති ඉදං
උපසමානුස්සතියා වසෙන චුත්තං.
සඤ්ඤානාසද්ධි සප්පදෙසචුපසමෙපි
නිප්පදෙසචුපසමෙ විය තත්ථ සපඤ්ඤාය
පවත්තනතො භාවනාමනසිකාරො
කිලෙසවික්ඛම්භනසමත්ථො හුත්වා

උපවාරසමාධිං ආවහන්තො
තථාරූපජිනියොමනස්සසමන්තාගතො
ජිනියමිබ්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය හොතීති.
පසාදනීයෙසු යානෙසු පසාදසිනෙහාභාවෙන
සංසුචිතභදයතා ලුඛතා. සා ච තත්ථ
ආදරගාරවාකරණෙන විඤ්ඤායතීති ආහ
“අසක්කච්චකිරියාය සංසුචිතලුඛභාවෙ”ති.

කායචිත්තදරථවූපසමලක්ඛණා පස්සද්ධි ඵච
යථාචුත්තබ්බොධිඅභිගභුතො
පස්සද්ධිසමිබ්බොජ්ඣකඛිගො, තස්ස
පස්සද්ධිසමිබ්බොජ්ඣකඛිගස්ස.

පණිතභොජනසෙවනතාති
පණිතසප්පායභොජනසෙවනතා.

උතුරුරියාපථසුඛග්ගහණෙනී
සප්පායඋතුරුරියාපථං ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං.
තඤ්ඤි තිව්ධම්පි සප්පායං සෙවියමානං
කායස්ස කල්ලතාපාදනවසෙන චිත්තස්ස
කල්ලතං ආවහන්තං දුට්ඨායපි පස්සද්ධියා
කාරණං හොති. සත්තෙසු ලබ්භමානං
සුඛදුක්ඛං අහෙතුකන්ති අයමෙකො අන්තො,
ඉස්සරාදිවිසමහෙතුකන්ති අයං දුතියො, එතෙ
උභො අන්තෙ අනුපගම්ම යථාසකං කම්මුතා
හොතීති අයං මජ්ඣිමා පටිපත්ති. මජ්ඣන්තො

පයොගො යස්ස සො මජ්ඣන්තපයොගො,
තස්ස භාවො මජ්ඣන්තපයොගතා. අයඤ්ඨි
පහානසාරද්ධකායතා-
සඨ්ඨානපස්සද්ධකායතාය කාරණං භොන්ති
පස්සද්ධිද්වයං ආවහති. එතෙනෙව
සාරද්ධකායපුග්ගලපරිවජ්ජන-
පස්සද්ධකායපුග්ගලසෙවනානං තදාවහනතා
සංවණ්ණිතාති දට්ඨබ්බං.

වත්ථුච්චිසදකිරියා ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනා ච
“පඤ්ඤාවහා” ති චුත්තා. සමථාවහාපි තා
භොන්ති සමථාවහනාවෙනෙව
පඤ්ඤාවහත්තාති චුත්තං “වත්ථුච්චිසද...පෙ....
වෙදිතබ්බා” ති.

කරණකොසල්ලභාවනාකොසල්ලානං
නානන්තරියභාවතො රක්ඛණකොසල්ලස්ස ච
තංමූලකත්තා “නිමිත්තකුසලතා නාම
කසිණනිමිත්තස්ස
උග්ගහණකුසලතා” ඉච්චෙව චුත්තං.
අතිසිඵ්ලවීරියතාදීහීති ආදි-සද්දෙන
පඤ්ඤාපයොගමන්දනං අප්පමාදවෙකල්ලඤ්ච
සඨ්ඨිගණ්හාති. තස්ස පග්ගණ්හනන්ති තස්ස
ලීනස්ස චිත්තස්ස

ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛිගාදීසමුට්ඨාපනොන
ලයාපත්තිතො සමුට්ඨාපනං. චුත්තඤ්ඤො
හගවතා —

“යස්මිඤ්ච බො, භික්ඛවෙ, සමයෙ ලීනං
චිත්තං හොති, කාලො තස්මිං සමයෙ
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය,
කාලො වීරියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය,
කාලො ජීනිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය.
තං කිස්ස හෙතු? ලීනං, භික්ඛවෙ, චිත්තං,
තං එතෙහි ධම්මෙහි සුසමුට්ඨාපයං හොති.
සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො පරිත්තං
අග්ගිං උජ්ජාලොකාමො අස්ස, සො
තත්ථ සුක්ඛානි වෙච තිණානි පක්ඛිපෙය්‍ය,
සුක්ඛානි ගොමයානි පක්ඛිපෙය්‍ය, සුක්ඛානි
කට්ඨානි පක්ඛිපෙය්‍ය, මුඛවාතඤ්ච
දදෙය්‍ය, න ච පංසුකෙන ඔකිරෙය්‍ය,
හඬිබො නු බො සො පුරිසො පරිත්තං
අග්ගිං උජ්ජාලොකන්ති. එවං, හත්තෙ”ති
(සං. නි. 5.234).

එත්ථ ච යථාසකං ආහාරවසෙන
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛිගාදීනං භාවනා

සමුච්චයාපනාති වෙදිතබ්බා, සා අනන්තරං
විභාවිතා එව.

අච්චාරද්ධවීරියතාදීහීති ආදි-සද්දෙන
පඤ්ඤාපයොගබලවතං පමොදුප්පිලාවනඤ්ච
සචගණ්හාති. තස්ස නිග්ගණ්හනන්ති තස්ස
උද්ධතස්ස චිත්තස්ස
සමාධිසම්බොජ්ඣකචගාදිසමුච්චයාපනෙන
උද්ධතාපත්තිතො නිසෙධනං. චුත්තම්පි වෙතං
හගවතා —

“යස්මිඤ්ච බො, හික්ඛවෙ, සමයෙ
උද්ධතං චිත්තං හොති, කාලො තස්මිං
සමයෙ පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකචගස්ස
භාවනාය, කාලො
සමාධිසම්බොජ්ඣකචගස්ස භාවනාය,
කාලො උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකචගස්ස
භාවනාය. තං කිස්ස හෙතු? උද්ධතං,
හික්ඛවෙ, චිත්තං, තං එතෙහි ධම්මෙහි
සුච්චපසමයං හොති. සෙය්‍යථාපි, හික්ඛවෙ,
පුරිසො මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධං
නිබ්බාපෙතුකාමො අස්ස, සො තත්ථ
අල්ලාති වෙව තිණාති....පෙ....
පංසුකෙන ච ඔකිරෙය්‍ය, හබ්බො නු බො

සො පුරිසො මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධං
නිබ්බාපෙතුන්ති. එවං, හන්තෙ’’ති (සං. නි.
5.234).

එත්ථාපි යථාසකං ආහාරවසෙන
පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකිගාදීනං භාවනා
සමුට්ඨාපනාති වෙදිතබ්බා. තත්ථ
පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකිගස්ස භාවනා චුත්තා
එව, සමාධිසම්බොජ්ඣකිගස්ස වුච්චමානා,
ඉතරස්ස අනන්තරං වක්ඛති.

පඤ්ඤාපයොගමන්දතායාති
පඤ්ඤාඛ්‍යාපාරස්ස අප්පභාවෙන. යථා හි දානං
අලොභජ්ජධානං, සීලං අදොසජ්ජධානං, එවං
භාවනා අමොභජ්ජධානා. තත්ථ යදා පඤ්ඤා
න බලවතී හොති, තදා භාවනා පුබ්බෙනාපරං
විසෙසාවහා න හොති, අනභිසච්චතො විය
ආහාරො පුරිසස්ස යොගිතො චිත්තස්ස
අහිරුචිං න උජ්ජාදෙති, තෙන තං නිරස්සාදං
හොති. තථා භාවනාය සම්මදෙව
වීථිපට්ඨත්තියා අභාවෙන උපසමසුඛං න
චිත්දති, තෙනපි චිත්තං නිරස්සාදං හොති.
තෙන චුත්තං “පඤ්ඤාපයොග...පෙ....
නිරස්සාදං හොති’’ති.

තස්ස සංවෙගුප්පාදනාඤ්ච පසාදුප්පාදනාඤ්ච
තිකිච්ඡනන්ති තං දස්සෙන්තො “අට්ඨ
සංවෙගවත්ථුනී” තිආදිමාහ. තත්ථ
ජාතිජරාඛ්‍යාධිමරණානි යථාරහං සුගතියං
දුග්ගතියඤ්ච භොන්තිති තදඤ්ඤමෙව
පඤ්චවිධබන්ධනාදිබ්‍රූප්පිපාසාදිඅඤ්ඤමඤ්ඤවි
බාධනාදිභෙතුකං අපායදුක්ඛං දට්ඨබ්බං. තයිදං
සබ්බං තෙසං තෙසං සත්තානං
පච්චුප්පන්තභවනිස්සිතං ගහිතන්ති අතීතෙ
අනාගතෙ ච කාලෙ වට්ටමුලකදුක්ඛානි විසුං
ගහිතානියෙව. යෙ පන සත්තා
ආහාරූපජීවිතො තත්ථ ච
උට්ඨානඵලූපජීවිතො, තෙසං අඤ්ඤෙහි
අසාධාරණං ජීවිකදුක්ඛං අට්ඨමං සංවෙගවත්ථු
ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං. අයං වුච්චති සමයෙ
සම්පහංසනාති අයං සම්පහංසිතබ්බසමයෙ
චුත්තනයෙන සංවෙගජනනවසෙන වෙච
පසාදුප්පාදනවසෙන ච සම්මදෙව පහංසනා,
සංවෙගජනනපුබ්බකපසාදුප්පාදනෙන
භාවනාවිත්තස්ස තොසනාතිඅත්ථො.

සම්මාපට්ඨපත්තිං ආගම්මාති
ලීනුද්ධච්චවිරහෙන සමථවීථිපට්ඨපත්තියා ච
සම්මදෙව භාවනාපට්ඨපත්තිං ආගම්ම.

අලීනන්ති ආදීසු කොසඡ්ඡපක්ඛිකානං
ධම්මානං අනධිමත්තතාය අලීනං,
උද්ධච්චපක්ඛිකානං අනධිමත්තතාය
අනුද්ධතං, පඤ්ඤාපයොගසම්පත්තියා
උපසමසුඛාධිගමෙන ච අනිරස්සාදං, තතො ඵච
ආරම්මණෙ සමඡ්ඡවත්තං
සමථවීථිපට්ඨපත්තඤ්ච. තත්ථ අලීනතාය
පග්ගහෙ, අනුද්ධතාය ච නිග්ගහෙ,
අනිරස්සාදතාය සම්පහංසනෙ න ඛ්‍යාපාරං
ආපඡ්ඡති. අලීනානුද්ධච්චතාහි ආරම්මණෙ
සමඡ්ඡවත්තං, අනිරස්සාදතාය
සමථවීථිපට්ඨපත්තං, සමඡ්ඡවත්තියා චා අලීනං
අනුද්ධතං, සමථවීථිපට්ඨපත්තියා
අනිරස්සාදන්ති දට්ඨබ්බං. අයං චුච්චති සමයෙ
අඡ්ඤාපෙක්ඛනතාති අයං
අඡ්ඤාපෙක්ඛිතබ්බසමයෙ විත්තස්ස
පග්ගහනිග්ගහසම්පහංසනෙසු
ඛ්‍යාවටතාසඬ්ඛාතං පට්ඨපක්ඛං අහිභුයා
උපෙක්ඛනා චුච්චති. ඵසාති

සමාධිබ්‍රහ්මචරිණී අනුප්පත්තො
උප්පජ්ජති. අරහත්තමග්ගෙන භාවනාපාරිපූරී
භොතීති එතෙන නිප්පරියායතො
සමාධිවෙපුල්ලප්පත්තොපි අරහා එවාති
දස්සෙති.

අනුරොධවීරොධපහානවසෙන
මජ්ඣන්තහාවො
උපෙක්ඛාසමිබ්‍රහ්මචරිණීසංකාරණං තස්මිං
සති සිජ්ඣනතො, අසති ච අසිජ්ඣනතො,
සො ච මජ්ඣන්තහාවො විසයවසෙන
දුට්ඨොති ආහ “සත්තමජ්ඣන්තතා
සච්චාරමජ්ඣන්තතා”ති. තදුභයවසෙන චස්ස
විරුජ්ඣනං පස්සද්ධිසමිබ්‍රහ්මචරිණීසංකාරණං
භාවනාය එව දුරීකතන්ති අනුරුජ්ඣනස්සෙව
පහානවිධිං දස්සන්තො
“සත්තමජ්ඣන්තතා”ති ආදිමාහ. තථා හිස්ස
සත්තසච්චාරකෙලායනපුග්ගලපරිවජ්ජනං
“උප්පත්තියා කාරණං”න්ති වුච්චති.
උපෙක්ඛාය හී විසෙසතො රාගො පටිපක්ඛො,
තතො රාගබ්‍රහ්මචරිණීසංකාරණං උපෙක්ඛො
“විසුද්ධිමග්ගො”ති වුච්චති. ද්විභාකාරෙහීති
කම්මස්සකතාපච්චවෙක්ඛණං.

අත්තසුඤ්ඤතාපච්චවෙක්ඛණන්ති ඉමෙහි
ද්වීහි කාරණෙහි. ද්වීහෙවාති අවධාරණං
සඬ්ඛාරසහිතාය සඬ්ඛ්‍යාසමානතාය
දස්සනත්ථං. සඬ්ඛ්‍යා ඵච හෙත්ථ සමානං, න
සඬ්ඛ්‍යෙය්‍යං සබ්බථා සමානන්ති.

අස්සාමිකභාවො අනත්තනියතා. සති හි
අත්තනි තස්ස කිඤ්චනභාවෙන චීවරං අඤ්ඤං
වා කිඤ්චි අත්තනියං නාම සියා, සො පන
කොචි නත්ථෙචාති අධිජ්ජායො.

අනද්ධනියන්ති, න අද්ධානක්ඛමං, න
චිරට්ඨාසි ඉත්තරං අනිච්චන්ති අත්ථො.
තාවකාලිකන්ති තස්සෙව වෙච්චනං.

මමායතීති මමත්තං කරොති. මමාති
තණ්හාය පරිග්ගස්භ තිට්ඨති. ධනායන්තාති
ධනං දබ්බං කරොන්තා. අස්සාති
උපෙක්ඛාසම්ඛොජ්ඣධිගස්ස
අරහත්තමග්ගෙන භාවනාපාරිජුරී භොති. තථා
හි අරහතො ඵච ඡළඬිගුපෙක්ඛානිජ්ජන්ති.

අසුභාරම්මණා ධම්මාති අසුභජ්ජකාරා
අසුභකුධානස්ස ආරම්මණභූතා ධම්මා. කාමං
ඉන්ද්‍රියබද්ධාපි කෙසාදයො අසුභජ්ජකාරා ඵච,
විසෙසතො පන ජිගුච්ඡිතබ්බෙ ජිගුච්ඡාවහෙ

ගණ්භන්තො “දසා”ති ආහ. යථා
මනසිකරොතො සභාවසරසතො තත්ථ
අසුභසඤ්ඤා සන්තිට්ඨති, තථා පචත්තො
මනසිකාරො උපායමනසිකාරො. අසුභෙ
අසුභපටික්කුලාකාරස්ස උග්ගණ්භනං, යථා චා
තත්ථ උග්ගහනිමිත්තං උප්පජ්ජති, තථා
මනසිකාරො අසුභනිමිත්තස්ස උග්ගහො.
උපචාරප්පනාවහාය අසුභභාවනාය
අනුයුඤ්ජනා අසුභභාවනානුයොගො.

මනච්ඡට්ඨානං ඉන්ද්‍රියානං සුට්ඨු
සුසංවරණෙ සති අවසරං අලභන්තො
කාමච්ඡන්දො පහීයතෙව, තථා භොජනෙ
මත්තඤ්ඤානො මිතාහාරස්ස
ථිතමිද්ධාහිභවාභාවා ඔතාරං අලභමානො
කාමච්ඡන්දො පහීයති. යො පන ආහාරෙ
පටික්කුලසඤ්ඤං තඛ්ඛිපරිණාමස්ස
තදාධාරස්ස තස්ස ච උදරියභූතස්ස අතිවීය
ජෙගුච්ඡතං, කායස්ස ච ආහාරතිට්ඨකතං
සම්මදෙව ජානාති, සො සඛ්ඛසො භොජනෙ
පමාණස්ස ජානනෙන විසෙසතො භොජනෙ
මත්තඤ්ඤා නාම. තස්ස කාමච්ඡන්දො
පහීයතෙව, අට්ඨකථායං පන අප්පාහාරතංයෙව

දස්සෙතො “චතුත්ත”ත්තිආදි චුත්තං.
අසුභකම්මිකතිස්සත්ථෙරො දන්තට්ඨිදස්සාවී.
පහීනස්සාති වික්ඛම්භනවසෙන පහීනස්ස.
අහිධම්මපරියායෙන සබ්බොපි ලොභො
කාමච්ඡන්දනීවරණන්ති “අරහත්තමග්ගෙන
ආයතිං අනුජ්ජාදො”ති චුත්තං.

මෙජ්ජති හිතඵරණවසෙන සිනිය්හතීති
මිත්තො, හිතෙසි පුග්ගලො, තස්මිං මිත්තෙ
භවා, මිත්තස්ස වා එසාති මෙත්තා, හිතෙසිතා.
සා එව පටිපක්ඛතො චෙතසො විමුත්තීති
මෙත්තාවෙතොවිමුත්තී. තත්ථ මෙත්තායනස්ස
සත්තෙසු හිතඵරණස්ස උජ්ජාදනං පවත්තනං
මෙත්තානිමිත්තස්ස උග්ගහො. තෙනාහ
“ඔදිස්සකා”තිආදි.

තත්ථ අත්තපියසභායමජ්ඣත්තවෙරිවසෙන
ඔදිස්සකතා. සිමාසම්භෙදෙ කතෙ
අනොදිස්සකතා. එකාදිදිසාඵරණවසෙන
දිසාඵරණතා මෙත්තාය උග්ගණ්හතෙ
වෙදිතබ්බා. උග්ගහො යාව උපචාරා
දට්ඨබ්බො. උග්ගහිතාය ආසෙවනා භාවනා,
සබ්බා ඉත්ථීයො පුරිසා අරියා අනරියා දෙවා
මනුස්සා විනිපාතිකාති සත්තොධිකරණවසෙන

පවත්නා සත්තවිධා, අට්ඨවිසතිවිධා වා, දසහි
 දිසාහි දිසොධිකරණවසෙන පවත්නා දසවිධා,
 එකෙකාය දිසාය
 සත්තාදිඉත්ථාදිඅවෙරාදිහෙදෙන
 අසිතාධිකචතුසතප්පහෙදා ව
 ඔධිසොඵරණමෙත්තා. සබ්බෙ සත්තා, පාණා,
 භූතා, පුග්ගලා, අත්තභාවපරියාපන්තාති
 එතෙසං වසෙන පඤ්චවිධා. එකෙකස්මිං
 අවෙරා භොන්තු, අඛ්‍යාපජ්ජා, අනීසා, සුඛී
 අත්තානං පරිහරන්තුති චතුධා පවත්තියා
 විසතිවිධා අනොධිසොඵරණමෙත්තා, තං
 සන්ධායාහ – “ඔධිසො...පෙ....
 භාවෙන්තස්සපී”ති. ත්වං එතස්සාතිආදිනා
 කම්මස්සකතාපච්චවෙක්ඛණං දස්සෙති.
 පටිසඬ්ඛානෙ ඨිතස්සාති කොධෙ
 යථාචුත්තස්ස ආදීනවස්ස තප්පටිපක්ඛතො
 අකොධෙ මෙත්තාය ආනිසංසස්ස ව
 පටිසඬ්ඛානෙ සම්මදෙව ජානනෙ.
 සෙවන්තස්සාති හජන්තස්ස ඛ්‍යාපාදො පභීයති.

අතිභොජනෙ නිමිත්තග්ගාහොති ආහාරස්ස
 අධිකභොජනෙ ටීනමිද්ධස්ස නිමිත්තග්ගාහො,
 “එත්තකෙ භුත්තෙ ටීනමිද්ධං උප්පජ්ජති,

එත්තකෙ නො” ති ටිනමිද්ධස්ස
කාරණාකාරණාග්ගාහොති අත්ථො. දිවා
සුරියාලොකන්ති දිවා ගහිතනිමිත්තං.
සුරියාලොකං, රත්තියං මනසිකරොන්තස්සපිති
එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතඛ්ඛො. ධුතඬිගානං
වීරියනිස්සිතත්තා චුත්තං
“ධුතඬිගනිස්සිතසප්පායකථායපි” ති.

කුක්කුච්චමිපි කතාකතානුසොචනවසෙන
පවත්තමානං චෙතසො අචුපසමාවහතාය
උද්ධච්චෙන සමානලක්ඛණමෙවාති තදුභයස්ස
පහානකාරණං දස්සෙන්තො භගවා – “අත්ථී,
හික්ඛචෙ, චෙතසො චුපසමො” තිආදිමාහ.
තස්මා බාහුසච්චාදි තස්ස පහානකාරණන්ති
දස්සෙතුං “අපිච ඡ ධම්මා” තිආදිමාහ. තත්ථ
බහුස්සුතස්ස ගන්ථතො, අත්ථතො ධම්මං
විචාරෙන්තස්ස අත්තවෙදාදිපට්ඨාහසම්භවතො
වික්ඛෙපො න හොති. යථාවිහිතපට්ඨපත්තියා
යථාධම්මපට්ඨකාරප්පත්තියා ච විප්පට්ඨසාරො
අනවසරොවාති “බාහුසච්චෙනපි...පෙ....
උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහීයතී” ති චුත්තං.
යදග්ගෙන බහුස්සුතස්ස පට්ඨසඬිබානවතො
උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහීයතී, තදග්ගෙන

පරිපූර්ණකතාවිනයපකතඤ්ඤතාහිපි තං
පහීයතීති දට්ඨබ්බං. වුද්ධසෙවිතා ච
වුද්ධසිලිතං ආවහතීති වෙතසො
වූපසමකරත්තා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස
පහානකාරී වුත්තා, වුද්ධභාවං පන
අනපෙක්ඛිත්වා විනයධරා කුක්කුච්චවිනොදකා
කල්‍යාණමිත්තාති දට්ඨබ්බා. වික්ඛෙපො ච
හික්ඛුනං යෙහුයොන කුක්කුච්චහෙතුකො
හොතීති

“කප්පියාකප්පියපරිපූර්ණඛහුලස්සා” තිආදිනා
විනයනසෙතෙව පරිපූර්ණකතාදයො නිද්දිට්ඨා.
පහීනෙ උද්ධච්චකුක්කුච්චවෙති නිද්ධාරණ
භුම්මං. කුක්කුච්චස්ස දොමනස්සසහගතත්තා
අනාගාමීග්ගෙන ආයතීං අනුප්පාදො
වුත්තො.

කුසලාකුසලා ධම්මාතිආදීසු යං චත්තබ්බං,
තං හෙට්ඨා වුත්තමෙව. කාමං
බාහුසච්චපරිපූර්ණකතාහි අට්ඨවත්ථුකාපි
විචිකිච්ඡා පහීයති, තථාපි
රතනත්තයවිචිකිච්ඡාමුලිකා සෙසවිචිකිච්ඡාති
කත්වා වුත්තං “තීණි රතනානි ආරබ්භා” තිආදි.
විනයෙ පකතඤ්ඤතාය ච සති සික්ඛාය

කඩ්බාය අසම්භවො එව, තථා
රතනත්තයගුණාවබ්බොධෙ සති පුබ්බන්තාදීසු
සංසයස්සාති ආහ – “විනයෙ” තිආදි.
ඔකප්පනීයසද්ධා සද්ධෙය්‍යවත්ථුං
අනුපවිසිත්වා විය අධිමුච්චනං, තඤ්ච තථා
අධිමොක්ඛුප්පාදනමෙව. සද්ධාය
නිත්තපොණපබ්භාරතා අධිමුත්ති.
අරහත්තෙන කුටං ගණ්ඨි සත්තපි
බොජ්ඣංගිභෙ විත්ථාරෙත්වා දෙසනාය
ඔසාපිත්තා.

ආහාරසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.